

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra sociální práce

Bakalářská práce

Kateřina Albrechtová

**Asistence u předávání a monitorování předání dítěte ke styku
s druhým rodičem nebo s třetí osobou jako nástroj sociální práce**

Supervised Handover of a Child and Monitoring of the Handover to the Parent
or Third Party in Social Work

Praha 2018

Vedoucí práce: PhDr. Olga Havránková

Ráda bych poděkovala své vedoucí práce PhDr. Olze Havránkové za vedení mé práce a poskytnuté rady. Dále bych ráda poděkovala Mgr. Magdaléně Skřivánkové za cenné připomínky a zdroje, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne .....

Podpis .....

Klíčová slova

asistované předávání, děti, rozpad rodiny, rozvod, rozchod

Keywords

supervised handover, children, family break-up, divorce, break-up

Abstrakt

Tato práce se zabývá asistovaným předáváním a monitorováním předávání dítěte ke styku za přítomnosti odborného pracovníka. Cílem práce je prostřednictvím komplexních kazuistik nastínit konkrétní anamnézu rodin, které službu asistovaného předávání využily a ukázat, jak předávání v těchto rodinách probíhalo. Dalším cílem mé práce bylo ověřit či vyvrátit předpoklad, že asistované předávání má pozitivní vliv na dítě, že znamená menší psychickou zátěž dítěte při předávání a že má předávání za přítomnosti odborného pracovníka klidnější průběh. Kazuistiky byly vytvořeny na základě rozhovorů, pozorování a analýzy dokumentů. V praktické části je zachyceno asistované předávání s projevy účastníků a vývoj situace při předávání v rámci jednotlivých rodin. Práce shrnuje informace o tom, jak asistované předávání vypadá v praxi.

Abstract

This thesis examines supervised handover and monitoring of handover of a child for a contact while supervising professional is present. The goal of the thesis is to describe through complex studies, what some anamnesis of families, who used supervised handover, can look like. Another goal of my thesis is to verify or deny hypothesis, that supervised handover has a positive impact on a child, that it means lesser mental burden of a child and that supervised handover process is calmer when the handover is supervised by a professional. The case studies were created based on the interviews, observation and analysis of the documents. In the practical part of the thesis there is described the supervised handover, including the expressions of participants, as well as the situation development within each family. The thesis summarises information about supervised handover in practice.

OBSAH

ÚVOD.....	9
1. OBTÍŽNÉ RODINNÉ SITUACE V SOUVISLOSTI S ROZPADEM VZTAHU S DĚTMI	10
1.1. Legislativa	10
1.1.1. Rozvod manželství s dětmi	10
1.1.2. Rozchod nesezdaného soužití s dětmi.....	11
1.1.3. Úprava kontaktu s dětmi	12
2. PROCES ROZVODU, ROZCHODU	13
2.1. Sociálně-právní ochrana dětí.....	13
2.2. Pravomoci OSPOD	14
2.3. Mediace, spolupráce ve správním řízení	16
3. ASISTOVANÉ PŘEDÁVÁNÍ JAKO NÁSTROJ SOCIÁLNÍ PRÁCE	18
3.1. Popis.....	18
3.2. Pozitiva a negativa asistovaného předávání	19
3.3. Možnosti využití.....	20
3.3.1. Konflikt rodičů u předávání dítěte	20
3.3.2. Rodič dítě nepředává.....	21
3.3.3. Rodič si pro dítě nechodí.....	22
4. PRAKTICKÁ ČÁST	23
4.1. Metodologický úvod	23
4.2. Cíle výzkumu	24
4.3. Výběr výzkumného vzorku	25
4.4. Sběr a zpracování dat	25
5. KAZUISTIKY	27
5.1. Kazuistika 1.....	27
5.1.1. Anamnéza.....	27
5.1.2. Katamnéza.....	30
5.1.3. Analýza a interpretace.....	31

5.1.4. Závěr	31
5.2. Kazuistika 2.....	33
5.2.1. Anamnéza.....	33
5.2.2. Katamnéza.....	34
5.2.3. Analýza a interpretace.....	36
5.2.4. Závěr	37
5.3. Kazuistika 3.....	38
5.3.1. Anamnéza.....	38
5.3.2. Katamnéza.....	40
5.3.3. Analýza a interpretace.....	41
5.3.4. Závěr	41
6. DISKUZE.....	43
6.1. Analýza	43
6.2. Závěr výzkumu - výstupy.....	43
6.3. Ověření hypotéz	45
ZÁVĚR.....	46
Seznam použité literatury	47
Příloha 1.....	I

Seznam použitých zkratk

AP	Asistované předávání
AS	Asistovaný styk
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NOZ	Nový občanský zákoník
OSPOD	Odbor sociálně-právní ochrany dětí
s.-p. o. d.	Sociálně-právní ochrana dětí
TO	Trestní oznámení

Předmluva

Zaměření a název své bakalářské práce jsem zvolila z důvodu, že se jedná v ČR o aktuální téma. Přesto neexistuje mnoho kvalitních zdrojů informací, ani odborných prací o asistovaném předávání (dále jen AP), které by se tímto tématem zabývaly prakticky. Neexistují dosud ani zdroje, které by ilustrovaly tento nástroj konkrétními příklady. Službu AP a asistovaného styku (také jako asistovaný kontakt, dále jen AS) vnímám jako nesmírně užitečnou.

Mým cílem je popsat AP a poskytnout čtenáři konkrétní příklady klientů využívajících tuto službu, stejně jako konkrétní situace, kdy je u předávání přítomen odborný pracovník. Ráda bych, aby tato práce sloužila odborníkům, rodinám, které by rády využily podporu při předávání i všem zájemcům o informace ohledně asistovaného předávání.

Jako praktickou část své práce jsem zvolila kazuistiky klientů Area Fausta - specializovaného pracoviště pro asistovaný styk rodičů s dětmi. Kazuistiky jsou vhodným nástrojem, kterým lze zachytit průběh AP i to, co samotnému předávání předchází a co ho následuje. Kazuistiky jsou výsledkem rozhovorů s klienty, pozorování AP a analýzy dokumentů.

Obsáhlý název práce jsem zvolila záměrně, aby bylo jasné vymezeno, čím se bude práce zabývat. Nedílnou součástí AP je i monitorování předávání. Z tohoto monitorování vzniká písemná zpráva o průběhu předávání. Dítě může být předáno druhému rodiči nebo třetí osobě, nejčastěji prarodiči či jinému rodinnému příbuznému. Tato práce se zabývá především předáváním dítěte druhému rodiči.

ÚVOD

Asistované předávání je nástroj, který má podporovat rodiče a jiné osoby, předávající si mezi sebou dítě, k zajištění klidného přechodu od jedné osoby k druhé. Hlavním účastníkem, který by měl benefitovat z AP, je dítě a je to primárně zájem dítěte, který je při realizaci AP důležitý. Osoby, které dítě předávají ale nezdědka vnímají AP nejen jako nástroj podpory pro dítě, ale i pro ně samotné.

AP je využíváno zejména v situacích, kdy osoby samotné (v praktické části této bakalářské práce rodiče dítěte) nejsou schopny tento bezpečný prostor zajistit. Předávání je přítomen odborný pracovník, který dohlíží na to, aby byl bezpečný prostor zajištěn. Může se jednat o situace, kdy jsou rodiče ve sporu, konfliktu, v rozvodovém řízení, v situaci před, nebo po rozchodu a jiné. Rovněž motivy rodičů pro využití AP jsou různé. Tyto situace a motivy jsou podrobněji popsány ve třetí kapitole. Součástí asistovaného předávání je monitorování, z kterého může vzniknout písemná zpráva o průběhu předávání, kterou může klient použít, např. jako důkaz u soudu, jelikož se jedná o záznam nestranné osoby.

Název profese pracovníka, který je přítomný asistovanému předávání dítěte, není dosud určen, proto v této práci užívám označení odborný pracovník. Odborný pracovník je zpravidla pracovníkem specializovaného pracoviště pro AP nebo AS. Obvykle je to vyškolený pracovník, který pracuje dle metodik konkrétního pracoviště.

AP je nástrojem sociální práce, kdy je odborný pracovník přítomný pouze při předávání dítěte od jedné osoby k druhé (a nazpět), při samotném styku dítěte s rodičem nebo třetí osobou není odborný pracovník přítomen. Při AS je odborný pracovník přítomen po celou dobu trvání kontaktu rodiče, nebo třetí osoby s dítětem. AP je méně zátěžové oproti AS v mnoha ohledech. Je přirozenější pro kontakt rodiče s dítětem, kdy kontakt probíhá přirozenou formou - bez asistence - a je rovněž méně finančně nákladný, jelikož monitorování trvá kratší dobu. Různé organizace mají různé metodiky a vlastní postupy při poskytování AP a AS. V současné době neexistuje jednotná forma, jak asistované předávání poskytovat, proto se může podoba asistovaného předávání za asistence různých pracovišť lišit. Hlavním cílem by měl však vždy zůstat nejlepší zájem dítěte.

1. OBTÍŽNÉ RODINNÉ SITUACE V SOUVISLOSTI S ROZPADEM VZTAHU S DĚTMI

1.1. Legislativa

Manželství může být rozvedeno, „je-li soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení“. Manželství nelze rozvést, pokud by to bylo v rozporu se zájmem nezletilého dítěte manželů. Takovému dítěti je přidělen opatrovník. Rovněž musí být prvně rozhodnuto o poměrech dítěte v době po rozvodu rodičů (§755 zákona č. 89/2012 Sb.).

V článku 7 Úmluvy o právech dítěte je zakotveno, že každé dítě má, pokud je to možné, právo znát své rodiče a právo na rodičovskou péči. Dle článku 9 jsou státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, povinny zabezpečit, aby dítě nemohlo být odděleno od svých rodičů proti jejich vůli, ledaže příslušné úřady na základě soudního rozhodnutí a v souladu s platným právem a v příslušném řízení určí, že takové oddělení je potřebné v zájmu dítěte. Může tomu tak být například v situaci, kdy je dítě rodičem zneužíváno či zanedbáváno. Zároveň je tomu tak i tehdy, žijí-li rodiče odděleně a je třeba rozhodnout o místě pobytu dítěte. Odstavec 2 upravuje, že všechny dotčené strany mají možnost zúčastnit se řízení a sdělit svoje stanoviska. V odstavci 3 je uvedeno, že státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte, odděleného od jednoho nebo obou rodičů, udržovat pravidelné osobní kontakty s oběma rodiči, ledaže by to bylo v rozporu se zájmy dítěte (Úmluva o právech dítěte).

Je třeba respektovat, že obsahem vzájemného vztahu rodiče s dítětem nejsou jen jejich práva, ale i povinnosti na obou stranách (§ 855 zákona č. 89/2012 Sb.).

1.1.1. Rozvod manželství s dětmi

Rozvod je v současné společnosti západního typu jednou z nejnáročnějších životních situací. Za obecnou příčinu rozchodů i rozvodů lze označit neschopnost partnera/partnerů, podřídit se společnému projektu, jímž je partnerství, případně rodina. U dospělých lidí vede rozchod/rozvod k dlouhodobým psychickým reakcím, které jsou silnější u závislých partnerů oproti nezávislejším, tedy u těch, kteří se snaží rozvod brzdit či zvrátit směřování k němu. Závislejší partneři častěji trpí depresemi a úzkostí, u některých z těchto partnerů má reakce na rozvod charakter posttraumatického stresového

syndromu. Psychické zpracování rozvodu či rozchodu, tzv. emocionální rozvod, trvá roky (Matoušek, 2013, s. 362).

Způsob projednávání rozvodu může zvyšovat nebo snižovat nároky na psychickou odolnost účastníků. Nižší nárok představuje tzv. nesporný rozvod, při němž soud jen potvrzuje dohody, které manželé učinili předem. Vyšší nárok naopak představuje série soudních stání, během které spolu partneři vedou složitý spor. K žádoucímu průběhu rozvodu může pozitivně přispět mediace, která může pomoci partnerům před ukončením manželství projednat a vyřešit sporné záležitosti (Matoušek, tamtéž).

Ekonomická situace se po rozvodu rovněž mění - vzniká větší ekonomická zátěž pro rozdělenou rodinu v podobě vedení oddělených domácností, které bývá nákladnější, než vedení společné domácnosti. Tzv. výživné na děti tak může být menší částka než ta, kterou rodič před rozvodem do provozu společné domácnosti investoval a někdy se od partnera nedaří získat ani tu (Matoušek, tamtéž).

Rozvod rodičů je náročnou situací i pro dítě, která může mít pro dítě v některých případech povahu traumatu. Negativně působí na dítě role, kterou může rozvodem získat; prostředník mezi rodiči, utěšitel závislejšího rodiče, důvod k přivolávání odcházejícího rodiče zpět do domácnosti apod. I trvalé oddělení od jednoho rodiče v každodenním soužití je pro dítě významnou ztrátou (Matoušek, tamtéž).

1.1.2. Rozchod nesezdaného soužití s dětmi

Rozchod rodičů představuje pro psychiku dítěte obdobnou zátěž, jako rozvod. Na rozdíl od rozvodu se nemusí partneři účastnit rozvodového řízení, je ale nutné zajistit dítě a domluvit se na jeho zaopatření.

Pokud jsou bývalí partneři ve shodě, není bezpodmínečně nutné zabývat se právními formalitami a je možná pouze neformální dohoda. Často však bývalí partneři ve shodě nejsou a dochází ke konfliktům a nehodám ohledně otázek spojených s dítětem. Vzhledem k absenci dohody či soudního rozhodnutí pak nastává období právní nejistoty, které se týká nejen rodičů, ale i jiných subjektů, kteří se podílí na péči o dítě, zejména školských zařízení. Tehdy ve většině případů stejně nastane nutnost obrátit se na soud, aby rozhodl. Řízení může být zahájeno buď na návrh rodiče, případně na návrh OSPOD. Soud může řízení zahájit i bez návrhu, pokud se dozví o rozhodných skutečnostech. I třetí osoba v okolí dítěte (např. škola) může vznést příslušný podnět na OSPOD nebo příslušnému soudu, pokud je toho názoru, že je třeba řešit poměry dítěte. (Tomešová, 2015)

Zásahy, jimiž se soud řídí při úpravě poměrů dítěte nesezdaných rodičů jsou stejné, jako při rozvodu manželství, jelikož práva a povinnosti rodičů se v tomto případě nijak neliší (§ 908 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník).

1.1.3. Úprava kontaktu s dětmi

Soud manželství nerozvede, dokud není rozhodnuto o poměrech dítěte v době po rozvodu (§ 755 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb, občanský zákoník). Rozsudek zahrnuje rozhodnutí, který z rodičů má dítě v péči, rozhodnutí o výši výživného, případně o rozsahu styku s rodičem, který dítě nemá v péči (§ 907 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb, občanský zákoník).

„Právo stýkat se s dítětem mají osoby příbuzné s dítětem, ať blízce či vzdáleně, jakož i osoby dítěti společensky blízké, pokud k nim má dítě citový vztah, který není jen přechodný, a pokud je zřejmé, že by nedostatek styku s těmito osobami pro dítě znamenal újmu. Také dítě má právo stýkat se s těmito osobami, pokud tyto osoby se stykem souhlasí“ (§ 927 zákona č. 89/2012 Sb.). Nejčastěji se tak jedná o styk s rodiči, prarodiči, sourozenci či ostatními příbuznými dítěte, může to být ale například i styk s bývalým partnerem rodiče, vytvořilo-li si na něj dítě citovou vazbu.

Pokud jeden rodič brání druhému rodiči, případně jiným oprávněným osobám ve styku s dítětem a nedošlo-li k jiné soudní úpravě, tedy nebyl-li například rodič soudně zbaven svéprávnosti, čímž by soud zároveň rozhodl i o jeho rodičovské odpovědnosti, musí rodiče, všechny instituce i občané vycházet z platné právní úpravy, podle níž mají oba rodiče zásadně stejnou rodičovskou odpovědnost, tedy stejná práva i povinnosti. Pro rozhodnutí soudu o tom, v jakém rozsahu a jakým způsobem mají rodiče svou rodičovskou odpovědnost vykonávat jsou vždy určující zájmy dítěte (§ 865 a § 866 zákona č. 89/2012 Sb.).

2. PROCES ROZVODU, ROZCHODU

2.1. Sociálně-právní ochrana dětí

Sociálně-právní ochranu dětí (dále s.-p. o. d.) zabezpečuje oddělení sociálně právní ochrany dětí (dále OSPOD), dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. OSPOD je státní orgán, který je od roku 2003 součástí obecního úřadu s rozšířenou působností (předtím byl součástí okresního úřadu). Sociální pracovníci, kteří působí na tomto oddělení mají mimo jiné i funkci opatrovníka dítěte při soudních jednáních týkajících se zájmů a práv dítěte, tj. o úpravě poměrů dítěte, při rozhodování o návrhu na náhradní rodinnou péči (včetně ústavní výchovy), při určování otcovství a dalších soudních jednáních (Matoušek, 2008, s. 124).

Termín s.-p. o. d. je dle platné legislativy ČR (zákon č. 359/1999 Sb.) ochrana práva dítěte na příznivý vývoj, řádnou výchovu a ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně zájmů majetkových a zájmu na funkční rodině. S.-p. o. d. se zaměřuje především na děti, jejichž rodiče či vychovatelé nemohou nebo nechtějí plnit své výchovné povinnosti. Rovněž na děti, které utíkají z domova, vedou zahálčivý nebo nemravný život nebo na děti, na kterých byl spáchán trestný čin. Ochrana je poskytována dítěti, které má trvalý pobyt v ČR nebo dítěti, které podalo návrh na zahájení řízení o udělení azylu. Povinnost učinit nezbytná opatření má obecní úřad i u ostatních dětí pobývajících na území ČR, které se ocitly bez jakékoliv péče. Těmito opatřeními jsou podání návrhu na předběžné opatření, podání návrhu na ustanovení poručíka nebo opatrovníka, podání návrhu na ústavní výchovu nebo zprostředkování umístění dítěte v azylovém zařízení. (§ 1, § 2 a § 6 SPOD)

Orgány s.-p. o. d. v ČR jsou nyní obecní úřady s rozšířenou působností a jsou povinně zřizovány komisemi pro s.-p. o. d., dále obce v samostatné působnosti, krajské úřady, kraje v samostatné působnosti, Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR (dále jen „MPSV“) a další právnické a fyzické osoby, které jsou výkonem s.-p. o. d. pověřeny krajským úřadem, případně komisí pro s.-p. o. d. příslušného obecního úřadu (Matoušek, 2008, s.194).

MPSV je ústředním orgánem státní zprávy v oblasti s.-p. o. d. MPSV slouží k nápomoci všem dětem (tj. nezletilým osobám mladším 18 let), které se nacházejí na území ČR, bez ohledu na jejich státní občanství. V § 2 odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí je definováno, na jaké dítě se činnost MPSV zaměřuje. V § 6 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí je dále uvedeno, jakým dětem je věnována pozornost (Činnost MPSV v oblasti sociálně-právní ochrany dětí).

2.2. Pravomoci OSPOD

Oddělení obecních úřadů s rozšířenou působností jsou v ČR od roku 2003 rozhodujícím článkem státního systému sociálně právní ochrany dětí. Tato oddělení sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) mají následující úkoly:

- podávají návrhy soudu na omezení, zbavení nebo pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti
- podávají návrhy na nařízení, prodloužení nebo zrušení ústavní výchovy a na vydání rozhodnutí o splnění podmínek nezájmu rodičů (poté je možné osvojení dítěte i bez souhlasu rodičů)
- podávají návrh na vydání předběžného opatření v případech, kdy se dítě ocitlo bez jakékoliv péče nebo kdy jsou jeho život či příznivý vývoj vážně ohroženy
- vykonávají funkci opatrovníka a poručníka v době, kdy dítě takového zástupce nemá
- zprostředkovávají osvojení a svěřování dítěte do pěstounské péče
- rozhodují o svěření dítěte do péče budoucích osvojitelů, resp. do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem
- poskytují poradenství budoucím osvojitelům a pěstounům
- sledují výkon ústavní a ochranné výchovy, tj. dodržování práv dětí umístěných v ústavních zařízeních a přezkoumávat, zda trvají důvody pro pobyt dětí v ústavních zařízeních
- vydávají písemný souhlas s pobytem s nařízenou ústavní výchovou u rodičů nebo jiných fyzických osob
- účastní se v trestním řízení, vedeném proti mladistvému a podávají návrhy soudu na upuštění od výkonu ochranné výchovy, propuštění z ochranné výchovy nebo podmíněné umístění mimo výchovné zařízení i návrhy na prodloužení ochranné výchovy
- účastní se v přestupkovém řízení proti mladistvému
- spolupracují s věznicemi, v nichž jsou umístění mladiství ve výkonu vazby, ve výkonu trestu nebo děti, o které pečují odsouzené ženy, mají povinnost pravidelně tyto děti navštěvovat
- mohou ukládat rodičům a dalším osobám odpovědným za výchovu dětí výchovná opatření

Povinností orgánů kraje je kontrolovat činnost OSPOD, přezkoumávat jejich rozhodnutí vydaná ve správním řízení a poskytovat obcím odbornou a metodickou pomoc. Pokud by se stalo, že obecní úřad obce s rozšířenou působností nebude řádně plnit své povinnosti, může Ministerstvo vnitra České republiky (dále MV ČR) po konzultaci s Ministerstvem práce a sociálních věcí České republiky (dále MPSV ČR) rozhodnout, že povinnosti OSPOD bude vykonávat jiný obecní úřad obce s rozšířenou působností (Matoušek, 2008, s. 153, 154).

Kromě těchto práv OSPOD vyplývají ze zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí práva a povinnosti pracovníků OSPOD při vykonávání jejich činnosti, jimiž jsou následující:

Práva pracovníků OSPOD

- právo navštěvovat dítě a rodinu, ve které dítě žije, obydli a místo bydliště dítěte, školu a školské zařízení, zdravotnické zařízení, zaměstnání nebo jiné prostředí, ve kterém se dítě zdržuje
- zjišťovat, jak rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte o dítě pečují, v jakých sociálních podmínkách dítě žije a jaké má dítě chování
- právo pořizovat obrazové a zvukové záznamy dítěte a prostředí, v němž se dítě zdržuje, je-li to třeba pro účely sociálně-právní ochrany

Tato práva vznikají na základě zvláštního oprávnění vydaného OSPOD, v němž je uvedeno jméno a příjmení pracovníka, titul, zaměstnavatel a vymezena činnost, kterou může tento pracovník vykonávat (§ 52 odst. 1 zákona SPOD a § 52 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí).

Povinnosti pracovníků OSPOD

- povinnost zachovávat mlčenlivost (§ 57 zákona SPOD) o skutečnostech, se kterými se při provádění sociálně-právní ochrany nebo v přímé souvislosti s tím seznámili, pokud se v tomto zákoně nestanoví jinak, o osobě, která upozornila orgán sociálně-právní ochrany na porušení povinnosti nebo zneužití práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti a o údajích o osobách, jímž bylo dítě svěřeno do péče budoucích osvojitelů, jakož i o místě pobytu takového dítěte, to platí i po skončení pracovního vztahu

- povinnosti zachovávat mlčenlivost mohou být pracovníci zproštěni pouze tím, v jehož zájmu tuto povinnost mají, a to písemně s uvedením rozsahu a účelu
- povinnost vést spisovou dokumentaci pro účely sociálně-právní ochrany (§ 54, 55 zákona SPOD, Instrukce MPSV č.j. 21-12242/2000 ze dne 15. 3. 2000) (Práva a povinnosti pracovníků orgánů sociálně-právní ochrany)

2.3. Mediace, spolupráce ve správním řízení

Matoušek (2013, s. 299, 300) popisuje mediaci jako jeden ze způsobů zprostředkovaného řešení konfliktu. Při mediaci platí, že účastníci svůj společný spor řeší dobrovolně a vlastními silami za pomoci třetí, nezávislé osoby - touto osobou je např. mediátor nebo facilitátor. Mediátor při zprostředkovaném řešení sporu účastníků odpovídá za proces, nikoliv za výsledek. Důležitými zásadami zprostředkování mediaci je zásada dobrovolného souhlasu všech účastníků, dále zásada důvěrnosti, tj. mediátor nesmí o sděleních projednávaných v rámci mediaci s nikým dalším bez souhlasu všech účastníků hovořit. Mediátor musí být nezávislý, tj. nesmí být vůči žádnému z účastníků ve finančním, emočním, osobním ani jiném vztahu. Mediátor podporuje aktivní účast všech účastníků a dbá na její vyváženost, zároveň vytváří atmosféru důvěry a vzájemného respektu a dbá na dodržování základních pravidel slušného chování všech účastníků. Mediátor zachovává neutralitu, v rámci mediaci neprosazuje své názory a návrhy řešení.

Dalšími způsoby řešení konfliktu je vyjednávání, spolupráce, arbitráž a vyrovnání (Matoušek, tamtéž).

Podobně mediaci definuje i Plamínek (1994, s. 119), který ji popisuje jako „vyjednávání za účasti neutrální osoby“.

Janotová (2014, s. 25) uvádí, že v souvislosti s rostoucím počtem rozvodů, celkové nestability rodinných vztahů a nárůstu problémových rodin je zvyšován důraz kladený na rodinnou mediaci, která se zaměřuje na zprostředkování řešení konfliktů mezi členy rodiny. Uvádí, že základní podstatou rodinné mediaci je zjištění, že většina rozcházejících se či rozvádějících se partnerů má stále schopnost a vůli zůstat kompetentními rodiči. Východiskem mediátora je zájem dětí, proto nemůže mediátor participovat na takové rodičovské smlouvě, která by poškozovala děti. Rodinná mediaci může mít pro členy rodiny přínos ve vyřešení sporné a konfliktní situace, snížení psychického napětí, vyčerpání a únavy. Současně je díky rodinné mediaci možné zachovat do budoucna vzájemně respektující a slušné vztahy. Jednotlivými konflikty, které je možné řešit v rámci rodinné

mediace jsou následující: úprava výchovy dětí, úprava styku s dětmi, vícegnerační spory, příbuzenské spory, manželské spory, úprava výživného, majetkové a finanční spory, uspořádání bytových otázek, uspořádání vícegneračního soužití, výchovné problémy s dětmi, problémy domácího násilí, rodinné komunikační a vztahové problémy.

Jak uvádí Potočková (2013, s. 27), největší počet mediováných případů se v posledních letech objevil právě zejména v oblasti rodinné mediace. Již v roce 1998 přinesla příležitost k využití mediace novela zákona, která pojem mediace sice nezahrnovala, ale umožnila smírné řešení rozvodu dohodou. Od roku 2008 je již pojem mediace zmíněn v novele občanského soudního řádu a umožňuje soudci uložit účastníkům řízení ve věcech péče o nezletilého účast na mediačním řízení (§ 100, 101 zákona č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád).

K 1.9.2012 nabyl účinnosti zákon o mediaci č. 202/2012 Sb. Tím byly završeny snahy o právní ukotvení institutu mediace. Zákon však upravuje pouze výkon a účinky mediace, prováděné tzv. zapsanými mediátory, kteří získali oprávnění k výkonu své činnosti u Ministerstva spravedlnosti ČR. Zákon mediaci jako postup při řešení konfliktu za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi osobami na konfliktu zúčastněnými. Cílem je, aby účastníci konfliktu za pomoci mediátorů dosáhli smírného řešení jejich konfliktu uzavřením mediační dohody. Zákon o mediaci upravuje také způsoby zahájení mediace, podmínky odmítnutí a ukončení mediace, kvalifikační předpoklady a povinnosti zapsaných mediátorů a dohled nad jejich činností (Potočková, 2013, s. 28, 29, 30).

3. ASISTOVANÉ PŘEDÁVÁNÍ JAKO NÁSTROJ SOCIÁLNÍ PRÁCE

V této kapitole je blíže popsáno AP jako nástroj sociální práce, jeho funkce, cíle a oblasti, na které se zaměřuje. Dále je popsáno, jaké jsou výhody a nevýhody AP oproti AS. Nastíněny jsou situace, kdy klienti vyhledávají službu AP a zároveň je v této kapitole objasněno, co je cílem klientů i odborného pracovníka v těchto situacích.

3.1. *Popis*

AP je nástroj, který podporuje rodiče, případně jiné osoby, předávající si mezi sebou dítě, k zajištění klidného a bezpečného přechodu dítěte od jedné osoby k druhé.

Brzobohatý (2015, s. 211, 212) uvádí, že AP má dvě funkce. První funkce je sociálně diagnostická, kdy odborný pracovník monitoruje, jaký je průběh předání a jak mezi sebou rodiče komunikují. Odborný pracovník do průběhu předávání nikterak nezasahuje, pokud to situace nezbytně nevyžaduje. Situaci, kdy odborný pracovník zasáhne, musí vyhodnotit dle aktuálního stavu AP. Druhá funkce je funkce sociálně-terapeutická, kdy odborný pracovník podporuje klidný průběh předání a aktivně zasahuje, aby podpořil komunikaci rodičů vůči sobě navzájem i komunikaci rodičů vůči dítěti.

Cílem AP dle Brzobohatého je, aby byl dítěti poskytnut co nejvíce klidný, přirozený a nefrustrující způsob přechodu od jednoho rodiče k druhému. Rovněž může být cílem zvýšení rodičovské kompetence, zlepšení vztahu dítěte s rodičem, získání zkušeností s nekonfliktním setkáním, poskytnutí bezpečného prostředí, zvýšení důvěry mezi rodiči, zmírnění jejich vzájemného nepřátelství a především dosažení stádia, kdy již nebude AP potřeba.

Podporování a monitorování se zaměřuje na tyto oblasti: komunikace mezi rodiči, komunikace rodičů s dítětem a komunikace dítěte s rodiči, komunikace dítěte a rodičů s pracovníkem - odborníkem, rodičovské kompetence rodičů, jiné situační prvky - atmosféra, připravenost situace (Brzobohatý, 2015, s. 212).

V zahraničí probíhá asistované předávání jiným způsobem, než jak je tomu v ČR. Existují tzv. dětská kontaktní centra (angl. child contact centres). Tato centra fungují na principu, kdy se rodiče vzájemně nemusí potkat. Rodič přivede dítě do dětského kontaktního centra, kde jej nechá s pracovníkem personálu, případně dobrovolníkem. Druhý rodič přichází a dítě si převezme od odborného pracovníka tohoto centra (National Association of Child Contact Centres, 2018). Tato forma má své výhody i úskalí, vyplývající

z absence vzájemného kontaktu rodičů dítěte. V ČR může stejnou funkci plnit škola, kam rodič dítě odvádí a druhý rodič si dítě ve škole přebírá, rovněž bez nutnosti vzájemného kontaktu rodičů. Podobně jako ve Velké Británii je tomu v Austrálii, kde rodiče využívají kontaktní centra bez nutnosti potkat se s druhým rodičem do doby, než se rozhodnou pro další krok. Tím může být například setkání rodičů v dětském kontaktním centru (Family Court of Australia, 2007). Protože se asistované předávání v těchto zemích diametrálně liší, budu se ve své práci dále zabývat výhradně asistovaným předáváním v ČR.

V současné době neexistuje v ČR monografie, která by se AP věnovala. V českém jazyce lze nalézt především elektronické zdroje, kde je asistované předávání popsáno. Tento popis se může v různých zdrojích lišit. I metodiky různých pracovišť v ČR se liší, stejně jako podmínky spolupráce mezi pracovištěm a rodiči. Seznam vybraných pracovišť poskytujících AP je dostupný v příloze této práce i s popisem služby AP tak, jak ho jednotlivá pracoviště uvádějí.

3.2. *Pozitiva a negativa asistovaného předávání*

AP i AS jsou rozdílné nástroje asistovaného kontaktu. Pro klienta je důležité se rozhodnout, který nástroj je pro něj a pro dítě lepší. Klient - rodič by měl být seznámen s výhodami a nevýhodami obou nástrojů, aby se mohl vědomě rozhodnout pro možnost, která je pro jeho situaci vhodná. Následující body shrnují výhody a nevýhody AP:

Pozitiva

- AP není tolik časově náročné jako AS, tudíž je i méně finančně náročné
- je přirozenější pro rodiče i dítě
- může zabránit konfliktu rodičů při předání
- může pomoci zajistit bezpečné předání dítěte rodiči
- monitorování předání zachytí skutečnost, pokud k předání dítěte nedojde

Negativa:

- nezachycuje negativní vliv na dítě v průběhu AS (násilí, manipulace aj.)
- ačkoliv je méně časově náročné než AS, může být pro účastníky přesto nepřirozené

Výhody i nevýhody AP lze shrnout následovně: v případě, že není třeba monitorovat samotný AS rodiče s dítětem a je třeba pouze monitorování předání dítěte druhému

rodiči nebo třetí osobě, je vhodné zajistit AP. V případě, že hrozí riziko pro dítě při kontaktu s rodičem bez odborného pracovníka, je vhodné zvolit AS. Není neobvyklé, že důvody pro AS časem pominou a je možné jej nahradit AP. Stejně tak je možný i opak – v případě potřeby nahradit původní AP za AS. Může tomu tak být například v situaci, kdy má rodič důvodnou obavu o své dítě v přítomnosti druhého rodiče. V takovém případě je vhodné zajistit namísto monitorovaného předávání AS, kdy je odborný pracovník přítomen po celou dobu kontaktu dítěte s rodičem.

3.3. Možnosti využití

Skřivánková (2017) rozděluje motivaci rodičů, kteří přicházejí do služeb asistovaného předávání, do hlavních třech oddílů: konflikt rodičů u předávání dítěte, matka/otec dítě nepředává, matka/otec si pro dítě nechodí. Ke každému oddílu uvádí příklady konkrétních situací, kvůli kterým se rodiče rozhodnout vyhledat služeb asistovaného předávání. Tyto situace podrobněji níže popisují na základě mé praktické zkušenosti s předáváním dítěte druhému rodiči v Area Fausta.

Ve své praktické části jsem se zaměřila na první skupinu - konflikt rodičů u předávání dítěte, jež jsem v praktické části ilustrovala konkrétními kazuistikami.

3.3.1. Konflikt rodičů u předávání dítěte

- dítě odmítá kontakt s druhým rodičem
- rodič nechce dítě předat
- rodiče se napadají, chovají se před dítětem nepřijatelně
- dítě je nedostatečně vybavené
- rodiče si vzájemně nevěří - protahovaný spor

Při předávání dítěte dochází ke konfliktům rodičů, což má neblahý dopad na psychickou pohodu dítěte, mnohdy i na psychickou pohodu jednoho nebo obou rodičů. Může se tak dít v situacích, kdy např. dítě nechce být z různých důvodů předáno. Může se tak dít z vlastního rozhodnutí dítěte i z manipulace jednoho rodiče proti druhému, tzv. syndrom zavrženého rodiče.

Dochází i k situacím, kdy rodič nechce dítě předat. Tím dochází k maření výkonu úředního rozhodnutí, které je trestáno dle zákona (§ 337 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zá-

koník). Odborný pracovník je přítomen, aby monitoroval aktuální průběh předávání. Zprávy z předávání mohou být podkladem pro soud a mohou sloužit jako důkaz (§ 125 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád).

Přítomnost odborného pracovníka a zejména monitorování předávání jsou výhodné v případě, kdy se rodiče při předávání napadají a chovají se před dítětem nepřijatelně. Přítomnost další osoby v této situaci může samo o sobě konfliktu zabránit, jelikož rodiče často nechtějí před třetí osobou konflikty vyvolávat z obavy, že by bylo jejich konání zaznamenáno, což se v rámci monitorování děje.

V případě odchodu dítěte od jednoho rodiče k druhému může nastat situace, kdy je dítě nedostatečně vybavené nebo kdy naopak druhý rodič tvrdí, že je dítě nedostatečně vybavené, ačkoliv vybavení předávaného dítěte je vyhovující. I toto může být předmětem asistovaného předávání, kdy odborný pracovník zkontroluje na požádání rodiče výbavu dítěte a tento úkon zaznamená do zprávy.

Složité konflikty vznikají při protahovaných sporech, kdy rodiče k sobě ztratili vzájemnou důvěru. Tito rodiče, bývalí partneři, jsou proti sobě navzájem často negativně naladěni na základě předchozích zkušeností. Odborný pracovník je přítomen jako nezávislá osoba, aby podpořil nekonfliktní předání dítěte, případně zamezil konfliktu při předání dítěte.

Tento typ předání je z hlediska potenciálu vzniku konfliktu mezi rodiči a následného negativního dopadu na dítě obzvláště riskantní. I proto jsem zvolila do praktické části své práce právě kazuistiky klientů této kategorie.

3.3.2. Rodič dítě nepředává

- není doma
- neotevírá
- na OSPOD hlásí, že si druhý rodič nepřišel dítě vyzvednout
- pozdní příchody - nedodržování stanovených časů převzetí a předání dítěte

Méně časté je asistované předávání, kdy je odborný pracovník přítomen z důvodu, že rodič dítě nepředává. Rodič, který se má setkat se svým dítětem, si obvykle zajistí asistenci u předávání, aby odborný pracovník situaci monitoroval a mohl zaznamenat do zprávy, že se druhý rodič s dítětem na smluvené místo předávání nedostavil.

Obdobně je tomu v případě, kdy rodič nedodržuje stanovené časy předání a převzetí dítěte. Někteří rodiče nedodržují časy předání o minuty či hodiny, někteří o celé dny. I zde se jedná o maření výkonu úředního rozhodnutí, pokud je styk dítěte s rodičem určen soudem (§ 337 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník).

3.3.3. Rodič si pro dítě nechodí

- asistence a monitorování pro prokázání zájmu
- asistence a monitorování pro prokázání přítomnosti v době předávání dítěte - druhý rodič podává trestní oznámení (dále jen TO) na maření výkonu úředního rozhodnutí

Opakem situace asistovaného předávání, kdy rodič odmítá dítě předat, je situace, kdy si rodič dítě nevyzvedává. Rodič, který má dítě v péči potřebuje důkaz, že byl v čase předávání přítomen na smluveném místě a druhý rodič si pro dítě nepřišel.

Zde naopak monitorování přítomnosti rodiče s dítětem na smluveném místě předání může být důkazem proti obvinění druhého rodiče, který podá TO na maření výkonu úředního rozhodnutí na rodiče, který má dítě v péči. Naopak při dlouhodobějším monitorování situace, kdy si rodič nechodí dítě vyzvedávat, lze prokázat zjevný nezájem rodiče o dítě (§ 820 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník).

U AS dochází k dalším situacím, kdy je vhodná přítomnost odborného pracovníka, pro účel této práce jsem se však zaměřila pouze na situace asistovaného předávání.

4. PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části jsou kazuistiky klientů Area Fausta - specializovaného pracoviště pro asistovaný styk rodičů s dětmi. Základním zdrojem dat je v první části kazuistik - anamnestické - narativní rozhovor s rodiči, zápis tohoto rozhovoru a analýza dokumentů. Jedná se o dokumenty, které klienti poskytli a dále záznamy ze setkání s rodiči a dítětem.

Pro druhou část zpracování kazuistik - katamnézu - jsem využila jako hlavní zdroj dat vlastní pozorování a rovněž analýzu záznamů z monitorování předávání.

Ve třetí části analyzuji a interpretuji případovou studii a její části na základě získaných podkladů, zkušeností a znalostí. Závěr obsahuje zhodnocení kazuistiky, vyvození následků a návrh řešení.

4.1 Metodologický úvod

Jako praktickou část své bakalářské práce jsem zvolila komplexní kazuistiky klientů pracoviště a analýzu těchto kazuistik jako metodu kvalitativního výzkumu. Kazuistiku jako vědeckou metodu jsem si vybrala z důvodu, že je v tomto případě vhodná pro věrnou ilustraci problematiky asistovaného předávání. Kazuistika je jednou z kvalitativních metod, která usiluje o postihnouti komplexnosti a specifčnosti jednotlivých případů (Žiaková, 2009). Zároveň lze kazuistikami ověřit hypotézy, jejichž ověření jsem vybrala jako záměr mého výzkumu a získat odpovědi na položené výzkumné otázky.

Jako svou **výzkumnou otázku** jsem zvolila zastřešující a širokou otázku:

Vede služba asistovaného předávání ke klidnějšímu průběhu předávání?

S touto otázkou jsou spjaty i další podotázky:

- Vnímá rodič, který má dítě ve své péči, větší jistotu při asistovaném předávání?
- Vnímá druhý rodič, který přebírá dítě, větší jistotu při asistovaném předávání?
- Vnímá dítě větší jistotu při asistovaném předávání?

4.2. Cíle výzkumu

Hlavním cílem mé bakalářské práce je na příkladu kazistik popsat asistované předávání i uvést příklady rodin, které službu asistovaného předávání využívají.

Dalším cílem mé výzkumné části je ověření následujících hypotéz:

Hypotéza 1.: Předpokládám, že dítě je při předávání, kdy je přítomen odborný pracovník, vystavené menší psychické zátěži, než při předávání, kdy odborný pracovník přítomen není.

Hypotéza 2.: Domnívám se, že při předávání dítěte, kdy je přítomen odborný pracovník, vzniká méně konfliktů a atmosféra je méně vypjatá, než při předávání, kdy odborný pracovník přítomný není.

V první hypotéze je proměnnou zátěž na dítě při předávání a přítomnost odborného pracovníka při předávání. Zátěž na dítě při předávání lze vypožorovat pracovníkem, který je přítomen asistovanému předávání. Zátěž se může projevovat různě - psychosomatickými obtížemi dítěte, křikem, pláčem, odmítáním dítěte odejít k rodiči. Je na odborném pracovníkovi, aby tyto skutečnosti zachytil do zprávy z předávání.

V druhé hypotéze je proměnnou míra konfliktů a vypjetí atmosféry a přítomnost odborného pracovníka při předávání. Hypotézu s proměnnou míry konfliktů a vypjetí atmosféry jsem zvolila záměrně, aby byl výzkum zaměřený nejen na vliv asistovaného předávání na dítě, ale i na oba rodiče. Předpokládám, že míra konfliktů i vypjetí atmosféry je při přítomnosti odborného pracovníka menší - z důvodu přítomnosti třetí osoby i z důvodu, že v případě konfliktu, kdy by odborný pracovník usoudil, že konflikt je pro dítě ohrožující, má odborný pracovník kompetence tento konflikt minimalizovat a rodiče usměrnit, případně předávání ukončit. Míru konfliktů a vypjetí atmosféry při předávání lze určit dle toho, do jaké míry se rodiče slovně - v krajních případech i fyzicky - napadají, do jaké míry mají tendenci vnášet při předávání témata ze společné minulosti, výčitky, obviňování. Lze také pozorovat, jakým způsobem se rodiče chovají při předávání k dítěti i vůči sobě navzájem - zda se chovají k sobě navzájem hostilně, odtažitě, neutrálně nebo naopak přátelsky.

Proměnná „přítomnost odborného pracovníka“ je společná oběma hypotézám. Tato proměnná je vždy přítomna v pozorování a ve zprávách z předávání dítěte. Zprávy ani pozorování pracoviště z předávání dítěte, kdy odborný pracovník přítomen nebyl, pokud se

takové předání uskutečnilo, samozřejmě nejsou k dispozici - z logické podstaty vyplývá, že pokud není odborný pracovník přítomen, nemůže předávání pozorovat ani zaznamenat. K dispozici jsou zprávy rodičů, jejich výpovědi, případně soudní záznamy výpovědí rodičů a jiných přítomných osob o tom, jaká je situace, když je předávání dítěte realizováno bez odborného pracovníka, případně jak probíhalo předávání předtím, než začala rodina služeb asistovaného předávání využívat.

4.3. Výběr výzkumného vzorku

Můj výběr konkrétních kazuistik byl záměrný. Všechny tři případy, které jsem zvolila, mají společné jmenovatele: jedná se o předávání dítěte druhému rodiči, na žádost rodiče je přítomen odborný pracovník při předávání, mezi rodiči vznikají konflikty, atmosféra je vypjatá, na dítě jsou kladeny nároky a situace je pro něj zátěžová.

Kazuistiky v této části mohou být zdrojem informací pro rodiny, které uvažují o službě asistovaného předávání, pro budoucí odborné pracovníky specializovaných pracovišť, pro studenty sociální práce, sociální pracovníky i pro zájemce z řad veřejnosti. Cílem je prezentovat komplexní a věrné kazuistiky a zachytit průběh asistovaného předávání i to, co asistovaným předáváním v jednotlivých případech předcházelo a následně analyzovat získaná data.

4.4. Sběr a zpracování dat

Empirická data jsem získala metodami pozorování, rozhovoru a analýzy dokumentů. Způsobem zpracování dat je kvalitativní analýza. Kazuistiky jsem rozdělila do čtyř částí: anamnéza, katamnéza, analýza a interpretace, závěr.

V první části jsou údaje o rodině a situaci ještě předtím, než začala rodina využívat služby asistovaného předávání specializovaného pracoviště Area Fausta. Zároveň jsou zachyceny problémy v rodině, které často zapříčinily rozpad vztahu rodičů. V této části využívám výpovědi matky i otce, aby byl zachycen pohled obou stran.

Druhá část - katamnéza - obsahuje poznatky z mého vlastního pozorování, z pozorování jiných odborných pracovníků a z následných zápisů těchto pozorování. Tato část přináší objektivní pohled na situaci předávání dítěte druhému rodiči.

Ve třetí části je analýza a interpretace. Zde jsou identifikovány souvislosti a zdůvodněno chování aktérů.

Závěr obsahuje zhodnocení kazuistik, vyvození následků a návrhy na řešení problémů - doporučení k řešení situace.

Jelikož pracuji s informacemi a dokumenty osobní povahy, jsou jména, místa a jiné důležité údaje, které nemění podstatu a výsledky výzkumu, změněny.

5. KAZUISTIKY

V této kapitole jsou tři komplexní kazuistiky klientů Area Fausta – specializovaného pracoviště pro styk rodičů s dětmi.

V první kazuistice je popsána situace, kdy chlapec odmítal odejít k otci. Otec trval na styku se synem i přes synovo dlouholeté odmítání jejich kontaktu. U chlapce se objevily psychosomatické obtíže, potíže ve škole i suicidální tendence. Matka se proto obrátila na specializované pracoviště, aby zajistila AP.

V druhé kazuistice odešel otec od rodiny za novou partnerkou. Soud nařídil, že děti měly k otci odcházet na víkendy, starší syn to však odmítal. Matka se navíc obávala, že na ni bude otec dětí verbálně útočit. Protože měla matka o syna strach, byla nejistá, jak si má při předávání počínat a zároveň měla obavu, že otec bude při předávání vyvolávat konflikty, obrátila se na specializované pracoviště.

Třetí kazuistika zachycuje rozpad rodiny a rozsáhlé problémy v rodině. Soud v tomto případě rozhodl o střídavé péči obou dcer a otec se rozhodl objednat službu AP. Při předávání to byl však otec, který se jevil konfliktně a nakonec to byla matka, která v zajišťování služby pokračovala namísto otce.

5.1. *Kazuistika 1.*

Konflikt rodičů u předávání dítěte - Petr

Příkladem situace, kde vzniká konflikt rodičů, je situace, kdy dítě nechce být předáno. Vybrala jsem případ, kdy dítě nechce být předáno druhému rodiči, čímž vzniká konflikt mezi oběma rodiči.

5.1.1. Anamnéza

Matka nezletilého Petra otěhotněla po krátké známosti s otcem Petra. V průběhu těhotenství navštěvoval otec matku v jejím bytě. Již krátce po narození syna začaly konflikty mezi rodiči. Když bylo Petrovi zhruba 8 měsíců, rodiče svůj partnerský vztah ukončili a otec přestal matku se synem navštěvovat.

Matka vypovídá, že jí v té době pomáhali její rodiče, prarodiče Petra, kteří vpomáhali s chodem domácnosti. Jako příčinu neshod mezi ní a otcem dítěte uvádí, že byli oba

rozdílných povah, dále uvádí, že otec dítěte byl ke konci vztahu agresivní a ona nechtěla vystavovat dítě jakémukoliv nebezpečí.

Výbušnost v partnerském vztahu zmiňuje i otec, avšak v souvislosti s matkou. Otec popisuje, že matka byla v průběhu celého jejich vztahu hysterická, na otce často křičela a obviňovala ho. Otec dle svých slov situaci neustál a vztah ukončil. Matka mu od této chvíle přestala umožňovat vídat se se synem, on sám byl v té době zaneprázdněn prací a matku kontaktoval pouze občasně.

Matka Petra se na organizaci obrátila v roce 2015. Tehdy byly soudem nařízeny asistované styky Petra s otcem. Do té doby matka s Petrem již prošli různými zařízeními. Nejprve bylo soudním rozhodnutím určeno, že si má otec Petra vyzvedávat z mateřské školy. To se prokázalo být nevhodným řešením - ačkoliv byly při předávání v mateřské škole přítomny sociální pracovníce i učitelka, Petr k otci nikdy neodešel. Také bylo třeba vyčlenit pro předávání zvláštní místnost i učitelku, která byla předávání přítomna, jelikož Petr se hlasitě vztekal a křičel. Nebylo proto vhodné uskutečňovat pokusy o předávání v šatně, kde byly ostatní děti, které odcházely po obědě domů.

Trvalo celý školní rok, než bylo předávání v mateřské škole zrušeno. Během několika let se několikrát změnila sociální pracovníce, která měla případ na starosti. Soud požadoval znalecké posudky případu - Petr se dle matky několikrát ujišťoval, že nebude muset mluvit s otcem. Znalci Petrovo přání respektovali a navrhli, aby byla nařízena výhradní výchova matky, nebo ústavní výchova. Otec navrhl, aby měl syna v péči on, nebo aby byla nařízena ústavní výchova.

Nakonec byla nařízena výhradní výchova matky a styk s otcem určen ve frekvenci jedenkrát za čtrnáct dní. Předávání v mateřské škole se ani nadále nedařilo, komplikované předávání navíc mateřskou školu zatěžovalo. Petr začal být nemocný více, než obvykle. Matka se tedy rozhodla vyzkoušet specializované pracoviště A. Zde byl odborným pracovníkem vyhrazen na předávání čas jedné hodiny.

Otec přišel na předávání i se svou novou partnerkou. Petr s otcem odmítal odejít, ačkoliv otec Petra dlouze přemlouval, aby s ním odešel. Odborný pracovník navrhl předávání ukončit. Otec odporoval, že odborný pracovník nemá do situace zasahovat a následně na něj podal stížnost. Matka s Petrem změnili od té doby specializované pracoviště ještě několikrát. Když bylo chlapci pět let, oslovil otec sdružení X. Pracovnice sdružení násilím odebrala matce syna z náručí a předala ho otci. Matka na pracovníci podala TO. Jako další pracoviště se rozhodla matka vyzkoušet specializované pracoviště B. Na tomto specializovaném pracovišti byli přítomni 3 odborní pracovníci. AP se

uskutečnilo v herně specializovaného pracoviště - Petr říkal, že chce být pejsek, aby nemusel poslouchat, lezl po kolenou a opakoval, že nechce k otci odejít. Protože se bál být v herně sám, matka směla v herně zůstat, pod podmínkou, že nebude do předávání zasahovat. Otec přišel a ostře se vyhradil, že tam matka být nemá a že nechce, aby byla předávání přítomna. Petr se pomočil, plakal. Otec na pracoviště napsal stížnost a pracoviště ukončilo s rodinou spolupráci.

Petr se těšil na první den, kdy nastupoval do školy. Na konci prvního Petrova školního dne matka zjistila, že otec již ve škole byl a vypověděl ve škole svou verzi událostí v rodině. Později byl přeběžným opatřením zakázán otci vstup do školy. Matka oslovila specializované pracoviště C. Dle matky otec počkal, než si Petr na novém specializovaném pracovišti zvykl a poté podal na pracoviště stížnost - soud otci vyhověl a pracoviště bylo změněno. Matka proto vyhledala specializované pracoviště D. Na tomto pracovišti mluvil odborný pracovník jednou s matkou, několikrát s otcem. Když mluvil odborný pracovník s Petrem, ptal se Petra, jaké je jeho jméno a následně mu říkal, že nosí jméno svého otce, musí tedy otce poslouchat a opakoval Petrovi, že musí s otcem odejít - Petr přesto neuposlechl.

Petr poté začal říkat, že skočí z balkonu, že už nechce žít. Začal také pokašlávat, takřka nepřetržitě – matka objednala Petra na alergologii, kde bylo matce sděleno, že Petr je po alergologické stránce zabezpečen - obtíže jsou psychosomatické.

Na případové konferenci bylo rozhodnuto, že oba rodiče potřebují terapii a Petr klid, AS byly pozastaveny. Když měly být AS znovu obnoveny, začal mít Petr ve škole problémy se soustředit - otec si začal stěžovat na kriminogenní vývoj, který způsobuje matka. V pedagogicko-psychologické poradně byly Petrovi diagnostikovány poruchy pozornosti. Na stížnosti otce se měnila nejen specializovaná pracoviště, ale i školy a pediatri. Matka uvažovala o změně prostředí, o vycestování - to jí soud zakázal, i když měla svěřené dítě do péče. Mimo diagnostického ústavu, který matka důrazně odmítla, byla matce školou navržena psychiatrická léčebna. Z psychiatrické léčebny dostala matka informaci, že Petra odmítnout nemůžou - diagnostikovaný ale už byl, mohli tedy spis pouze doplnit o syndrom zavrženého rodiče.

Otec vypověděl, že je nespokojený s volbou odborných pracovišť specializovaných pro styk rodičů s dětmi, s výběrem škol i pediatri, které matka zajišťuje - dle otce matka nebere do úvahy potřeby syna. V posledních dvou letech případu probíhalo asistované předávání za asistence specializovaného pracoviště Area Fausta - Petr však k otci nikdy neodešel.

5.1.2. Katamnéza

V průběhu téměř dvouleté spolupráce se specializovaným pracovištěm Area Fausta Petr k otci nikdy neodešel. Při příchodu odborného pracovníka působil Petr uvolněným dojmem. Poté, co matka zmínila blížící se čas příjezdu otce, objevila se u Petra razantní změna v chování. Opakoval, že nikam nechce, že s otcem neodejde. Mnohdy se bránil odchodu z domu, kdy ho matka musela silou přimět k odchodu. Petr nereagoval na přemlouvání, prosby, ani důrazné vybídnutí ze strany matky.

Petr nereagoval vstřícněji ani v případech, kdy mu rodiče nabízeli alternativu k soudně danému kontaktu - „pouze“ návštěvu cukrárny či restaurace, procházku nebo „povídání si“ před domem. Petr na všechny nabízené varianty reagoval negativně. Petr zpočátku komunikoval přímo s otcem - říkal přímo otci, že s ním neodejde, u pozdějších předání mluvil již pouze k matce nebo neurčitě do prostoru, vyhýbal se očnímu či jakémukoli fyzickému kontaktu s otcem.

V průběhu jednotlivých předávání docházelo rovněž k výměně názorů mezi rodiči o tom, jak má konkrétně předávání vypadat. Otec vyzýval matku, aby mu syna předala nebo ho posadila k němu do auta. Otec matce sděloval, že nemá u syna žádnou autoritu s tvrzením, že to je důsledek matčiny výchovy a že syna na předávání nepřipravuje. Matka naopak vyzývala otce, aby si syna převzal. Dále docházelo k výměně názorů, kde má docházet k předávání - zda před domem, nebo přímo u automobilu.

Samotné předávání provázel Petrův pláč a prosby, aby již mohl domů. Petr odmítal k otci odejít, tudíž byl matkou tažen silou a byl nucen setrvat na chodníku před domem, kde matka Petra silou držela. Tato situace se stále opakovala bez znatelného zlepšení vztahu Petra k otci, naopak nucený kontakt Petra s otcem měl kontraproduktivní efekt - Petr byl vůči otci čím dál méně přístupný. Přestože matka syna motivovala k odchodu nejen v době samotného předávání, ale i v před a po něm, opakovaně Petrovi sdělovala, že se mu nic nestane, že si to s otcem užije a vyzdvihovala aktivity, které Petr společně s otcem mohou dělat, Petr jakékoliv snahy odmítal. Po pokusech o předání bylo na Petrovi vždy znát velké vyčerpání. V některých případech bylo znát rychlé uvolnění Petra po samotném ukončení předávání, dle slov matky se však tyto stresující situace odrážely na Petrově zdraví v podobě psychosomatických obtíží, chování i školních výsledcích.

5.1.3. Analýza a interpretace

Petr k otci během asistovaných předávání nikdy neodešel. Reakce Petra byly velmi konzistentní - jevil se vůči otci odmítavě, charakteristická byla Petrova zarputilost, odhodlání k otci neodejít. Jeho chování provázela i celá řada psychosomatických jevů.

Rovněž ani rozdílné přístupy různých pracovišť neměly na Petrovo chování velký vliv - neosvědčilo se ani důrazné přemlouvání, ani násilné přivedení Petra k otci. Petr nejlépe reagoval, když věděl, že ho nikdo nebude násilím nutit. Tak byl schopen přiblížit se vůči otci alespoň na vzdálenost, kdy otce slyšel a mohl na něj reagovat.

Od chvíle, kdy otec od rodiny odešel, neprobíhaly pokusy o předávání nikdy pouze za přítomnosti rodičů. Není tedy známo, jak by Petr reagoval, pokud by předávání probíhalo pouze za přítomnosti jeho, matky a otce. Naopak situace, kdy byla předávání přítomna učitelka se vyznačovaly jako velmi vypjaté - doprovázené Petrovým křikem, brekem. V posledních dvou letech, kdy bylo pro předávání určeno specializované pracoviště Area Fausta byl ke konci spolupráce průběh předávání klidnější - ačkoliv situace byla stále vypjatá, bylo možné pozorovat, že konzistentní přítomnost odborného pracovníka poskytovala nejen Petrovi, ale i jeho matce větší jistotu.

Bylo rovněž možné pozorovat, že Petrova úzkost a vypjetí se zvyšovala tím více, čím déle pokus o předání trval. Odborný pracovník proto společně s matkou pečlivě monitoroval situaci a po stanovené době, kdy se nedařilo chlapce předat, dal oběma rodičům doporučení, že by bylo vhodné předávání ukončit.

Nejen pro Petra, ale i pro matku a otce byla situace náročná. Vypjetí bylo znát na všech zúčastněných. Pro matku byla přítomnost odborného pracovníka podporou a zároveň jistotou. Otec se k odborným pracovníkům choval většinou neutrálně - do chvíle, než začal odborný pracovník zasahovat do průběhu předání, tehdy se otec vůči odbornému pracovníkovi většinou vyhradil.

5.1.4. Závěr

Po téměř dvou letech spolupráce matky se specializovaným pracovištěm Area Fausta soud přihlédl ke zprávám z předávání a změnil rozsudek - upravil kontakt tak, že Petr se již s otcem nemusí stýkat. Petr i matka byli rádi a do roku odezněla i většina Petrových psychosomatických obtíží. Matka navrhla otci písemný kontakt s Petrem. Petr nyní píše otci dopisy a odpovídá otci na korespondenci dle svého uvážení

a zájmu. Tato kazuistika je příkladem, kdy soud přihlédl ke zprávám z AP jako k důkazu, stejně jako k Petrově výpovědi a rozhodl v souladu s přáním dítěte.

Na tomto případě lze pozorovat výhody přítomnosti odborného pracovníka. Ačkoliv jsou různé možnosti volby třetí osoby, která může být předáváním přítomna, je vhodné volit odborného pracovníka, zaměřeného přímo na problematiku asistovaného předávání. Ani učitelka, která nemá kompetence, potřebné zkušenosti, ale často ani čas a prostor pro asistenci při předání dítěte, ani příbuzný, případně jiný blízký kontakt rodiče, nemůže nahradit přítomnost odborného pracovníka se zkušenostmi a know-how, jak řešit případné krizové situace. Důležitý je výběr konkrétního specializovaného pracoviště pro AP či AS – v této kazuistice bylo možné pozorovat, jak neprofesionální byl přístup pracovníka, který dítěti tvrdil, že musí s rodičem odejít, protože nese jeho jméno. V případě přítomnosti příbuzných či blízkých kontaktů rodičů hrozí osobní napadání doprovodu rodiče a je zde riziko většího konfliktu, než za přítomnosti nestranného, odborného pracovníka. Ani pedagogický pracovník není vhodnou osobou, která by měla asistovat při předání dítěte - dochází zde ke konfliktu rolí, navíc předání dítěte rodiči představuje pro pedagogického pracovníka zátěž, která by měla být ponechána na odborném pracovníkovi specializovaného pracoviště.

Lze tedy v tomto případě učinit závěr, že přítomnost odborného pracovníka byla téměř nutná. Rovněž lze učinit závěr, že pro dítě byly vhodné ustálené okolnosti předání - místem, časem i jistotou v přítomnosti odborného pracovníka. V této situaci bylo vhodné využít služeb specializovaného pracoviště, jelikož atmosféra při předávání byla vypjatá a zátěž na dítě velká.

Rovněž i matka, která službu odborného pracoviště zajistila, vnímala dle svých slov asistenci odborného pracovníka při předání velmi pozitivně. I pro ni byla důležitá stálost a jistota, že při předávání bude kompetentní osoba, která byla v případě konfliktu připravena zasáhnout tak, aby byl negativní dopad předávání na dítě co nejmenší.

5.2. Kazuistika 2.

Konflikt rodičů u předávání dítěte - Kristýna a Tomáš

Druhým případem je rodinná situace, kde starší syn odmítal k otci odejít a zároveň měla obavy z otce matka, kterou otec v minulosti při předávání slovně napadal.

5.2.1. Anamnéza

Matka se s otcem dětí seznámila při studiích střední školy. Po dvou letech, kdy matka školu dokončila, se rodiče Kristýny a Tomáše vzali. O několik měsíců později se narodil Tomáš a o necelé tři roky později Kristýna. Rodina žila několik prvních let v panelovém domě v Praze, poté se přestěhovali do většího bytu, blíže centru města. Mezi manželi postupně přibývalo neshod, což vyvrcholilo tím, že otec odešel od rodiny k nové partnerce, když bylo Kristýně deset a Tomášovi třináct let.

Obě děti nejprve otce pravidelně navštěvovaly. Cca po osmi měsících od rozpadu rodiny se starší Tomáš nepohodl s otcem, když byly děti u otce na plánované víkendové návštěvě. Tato návštěva proběhla v srpnu a Tomáš od té doby odmítal otce navštěvovat. Tomáš svolil k další návštěvě až po otcově slibu před Vánoci, kdy otec Tomášovi slíbil, že mu zakoupí k Vánocům tablet. Ten mu otec skutečně zakoupil, Tomáš však musel tablet nechávat u otce.

Tomáš měl na jaře dalšího roku konflikt s partnerkou otce, která měla Tomáše, dle jeho slov, uhodit. To otec i partnerka popírají. Otec následně Tomášovi tablet zabavil, od té doby Tomáš k otci jezdit nechtěl.

Matka sdělila, že otec podniká, má velký majetek, otec to však nechtěl u soudu přiznat. Matka proto nebyla spokojená ani s výživným, které otec na děti platil.

Mladší Kristýna naproti tomu jezdila k otci, když byl soudem nařízený styk, vždy ráda. I Tomáš se zpočátku přišel s otcem alespoň pozdravit, když Kristýna k otci na víkend odjížděla. Na jarní prázdniny chtěly být děti s matkou, k otci nechtěly.

Matka se snažila děti, dle jejích slov, ale i dle pozorování odborného pracovníka, při a před předáváním motivovat, aby k otci šly – říkala dětem, že si to u otce užijí, připomíná aktivity, které mohou s otcem, o kterém matka mluví před dětmi jako o „tatínkovi“, podnikat.

Situace byla o to složitější, že Tomáš má lehkou formu autismu. Otec i jeho partnerka odmítli od matky informace o Tomášově autismu, které jim matka nabízela – otec

i jeho partnerka se shodli, že informace vědět nepotřebují. Dle matčiných slov otec nebral na Tomáše ohled, stávalo se, že otec Tomášovi nepřipravil jídlo a Tomáš byl o hladu, protože si sám jídlo připravit neuměl.

Otec je toho názoru, že děti své názory přebíraly od matky. Dle otce matka děti manipulovala, zakazovala jim, aby otci sdělovaly, co se u nich doma nebo u prarodičů dělo. Otec tvrdil, že pro Tomáše byla nezvyklá přítomnost odborné pracovnice a proto byl Tomáš při prvním předání ve stresu. Matka totiž pracovníci specializovaného pracoviště představila Tomášovi až před předáním, což matka udělala dle otce účelově. Otec říká, že Kristýna měla otci po prvním předání sdělit, že byl Tomáš před příchodem pracovnice klidný a připravený na odchod k otci.

Avšak i sám otec uznal, že když bylo předávání monitorované, leccos se zlepšilo. Kristýna chodila k otci ve vhodných botách, které dříve nemívala a děti byly pro pobyt u otce celkově lépe vybaveny. Otec zároveň říkal, že děti si k němu nic brát nepotřebují, vše potřebné u něj mají. Otec by byl rád uzavřel dohodu s matkou, kde by například bylo uvedené, že děti si s sebou k němu nic brát nepotřebují. Dle otce však matka jakoukoliv dohodu odmítá.

Dle otce matka za jeho zády slibovala program, o kterém otec nevěděl a tudíž program neplnil, z čehož byl Tomáš potom zklamaný. Otec byl také nespokojený s tím, že mu matka odmítla půjčit pasy dětí a otec s dětmi tak nemohl odjet na dovolenou. Tomáš opakovaně odmítal bez matky jakýkoliv program, aktivitu – ačkoliv otec s partnerkou nabízeli rozmanitý program, Tomáš často neměl o žádnou z aktivit zájem.

Otec sdělil, že od Vánoc k němu chodil Tomáš jen jednou za měsíc, namísto určených dvou víkendů v měsíci. Otec říká, že to zapříčinila matka, když po jedné návštěvě Tomáše vyslechla a poté mu vynadala, že si s otcem povídal. Od té doby nesměl Tomáš k otci jezdit. Otec říkal, že matka Kristýnu během návštěvy u otce nadměrně kontaktovala a Kristýna byla poté nervózní. Otec sdělil, že Kristýna od něj nikdy nechtěla, vždy se snažila odjezd zpět k matce prodlužovat, jak jen mohla.

5.2.2. Katamnéza

Při prvním asistovaném předávání přišla odborná pracovnice o chvíli dříve, aby mohla zkontrolovat, co matka s sebou dítětem k otci sbalila, o což matka zažádala. Odborná pracovnice shledala vybavení dětí k otci jako dostačující, na což matka reagovala slovy, že pro otce to dostačující není. Matka představila pracovníci obě děti, které se jevily v dobré

náladě. Matka dětem říkala, že „tatínek“, jak matka o otci před dětmi mluví, bude na místě asi za 15 minut.

Otec přišel včas a zazvonil na zvonek. Kristýna se začala sama obouvat, kdežto Tomáš začal říkat, že nikam nepůjde. Matka ho musela několik minut přemlouvat. Tomáš poté svolil a nechal se přemluvit, obul si boty a seběhl jako první ze schodů do přízemí. Matka i sestra ho následovaly. Tomáš se na chodbě schoulil do rohu a schoval obličej do dlaní. Matka šla pozdravit otce, který byl na místě i se svou partnerkou a vpustila otce dovnitř. Otec se ptal, kde Tomáš je, to matka otci sdělila a vyzvala otce, aby za Tomášem šel. Otec za Tomášem šel a ptal se ho, proč sedí schoulený v koutě. Tomáš řekl otci, že otec porušil dohodu a že s ním nikam nepůjde. Otec Tomáše přemlouval k odchodu, opakoval mu, že ho již tři měsíce neviděl a že se na něj těší. Tomáš se odchodu zarputile bránil. Čím více otec Tomáše přemlouval k odchodu, tím byl Tomáš nervóznější. Tomáš po několika minutách otcova přemlouvání nešťastně naříkal a mnul si oči. Otec Tomášovi sdělil, že tohle není normální a že by se měl jít léčit. Otec poté řekl Kristýně, ať se rozloučí, že půjdou a vyšel hlavními dveřmi před dům. Kristýna Tomáše ještě krátce, avšak rovněž neúspěšně přemlouvala k odchodu. Tomáš se poté otočil a rychlým krokem šel k výtahu, kde ho matka zastavila. Tomáš matku úpěnlivě žádal, aby ho nechala jet nahoru do bytu. Matka zastoupila synovi cestu a opět ho motivovala k odchodu k otci. Tomášovy prosby byly čím dál tím naléhavější a zoufalejší. Kristýna matku objímala, matka Kristýně popřála, aby si pobyt u otce užila.

Matka se cca deset minut po začátku předávání dotázala odborné pracovnice, co má dělat. Odborná pracovnice šla za otcem a navrhla, aby zkusil syna ještě motivovat a pokud syn nebude chtít odejít, navrhla předávání ukončit. Mezitím seběhl Tomáš po schodech do sklepa, kde si přivolal výtah. Matka spěchala za Tomášem, dotazovala se odborné pracovnice, co má dělat. Jelikož chlapec se jevil již silně rozrušeně a třásl se, navrhla pracovnice předávání ukončit. Tomáš vstoupil do výtahu a odjel výtahem do horního patra bytu. Sestra běžela za ním, oba rodiče na ni volali, ať se vrátí. Kristýna se vrátila, na otcův pokyn k odchodu se rozloučila s matkou a vyšla ven. Rodiče v krátkosti diskutovali rozdílné postoje ve výchově dětí, poté se otec rozloučil a s Kristýnou i partnerkou odešli.

Ani při druhém asistovaném předávání Tomáš s otcem neodešel. Tentokrát byl již pevně rozhodnutý neodejít a s otcem se šel sotva pozdravit. Při třetím předávání Tomáš odborné pracovnici vysvětlil, že se potřebuje učit, což u otce nemůže - otec není trpělivý a v minulosti otec na Tomáše křičel, když se Tomášovi delší dobu nedařilo probíranou

látku pochopit. Ačkoliv se matka i odborná pracovnice snažily Tomáše k odchodu motivovat, Tomáš k otci neodešel.

Při čtvrtém předávání byl Tomáš sám rozhodnutý k otci odejít. Byl čas letních prázdnin a v předběžném opatření byl tentokrát určen celý týden pobytu dětí u otce. Na Tomášovi bylo na první pohled vidět, že tentokrát je na předání připravený - jevil se klidně a bez pobídek se odebral s Kristýnou i matkou vyčkávat před dům. Když přicházel otec, matka obě děti na rozloučenou políbila. Otec i s partnerkou děti pozdravili. Tomáš si nasadil na záda batoh a beze slova prošel kolem otce směrem k autu, kde otec zaparkoval. I Kristýna se, tak jako obvykle, rozloučila s matkou a společně s otcem i jeho partnerkou odešla. Při dalším předávání byl již Tomáš obutý jako první a sám přivolal výtah, ještě než matka s Kristýnou stačily vyjít z bytu. Tomáš dokonce před domem navrhl, že otci zavolá, zda je již na cestě. To matka ocenila, ale řekla Tomášovi, že budou volat až v případě, že by měl otec více než patnáct minut spoždění. Otec i s partnerkou přišli na čas, oba s úsměvem a všichni se pozdravili. Matka předala otci věci a Tomáš s Kristýnou odcházeli jako první, za nimi otec s partnerkou.

Při následujících návštěvách byl Tomáš nepravidelně rozhodnutý buď odejít, nebo neodejít. V případě, že Tomáš odejít nechtěl, otec ho přemlouval a motivoval k odchodu. Tomáš se však nikdy proti své vůli přemluvit nenechal a z původního rozhodnutí neustoupil.

Situace se v průběhu roku, kdy byly přítomny odborné pracovnice při předávání, ustálila. Tomáš již k otci, až na výjimky, které byly většinou podloženy validním důvodem - nemoc, případně školní nebo mimoškolní povinnosti - pravidelně odcházel. Situace při předávání se jevila mnohem klidněji, než na začátku.

5.2.3. Analýza a interpretace

Již při prvním předávání dětí otci bylo možné pozorovat, že matka se snaží Tomáše k odchodu motivovat. Přesto se Tomáš odchodu bránil, seč mohl a zdůvodňoval své chování předchozími špatnými zkušenostmi ze svých návštěv u otce. Nelze určit, co bylo příčinou toho, že se Tomáš rozhodl k otci, postupem času, odcházet častěji. Možných důvodů se nabízí celá řada: dospívání chlapce, motivace ze strany matky, taktéž motivace ze strany sestry, v neposlední řadě Tomášovo vlastní rozhodnutí. I kontinuální přítomnost odborné pracovnice mohla představovat pro Tomáše potřebnou jistotu. Důležité je, že Tomáš byl ochotný původní rozhodnutí - neodejít k otci - časem změnit. I neshoda, která

se Tomášovi s otcem v minulosti udála, již mohla být zapomenuta. Jelikož má Tomáš své specifické potřeby, vyhovělo pracoviště požadavku matky, aby se odborné pracovnice při předávání co nejméně střídaly. Na předávání proto docházely nejvýše dvě různé odborné pracovnice. Ne vždy má pracoviště možnost vyhovět takovému požadavku klienta - zvláště v případě, kdy se jedná o předávání dítěte několikrát týdně. Pokud je to však možné, pracoviště požadavku klienta, který je v zájmu dítěte, vyhová, jak tomu bylo i v tomto případě.

Nejen pro Tomáše, ale i pro matku byla přítomnost odborné pracovnice velmi důležitá - přítomnost pracovnice byla pro ni jistotou a oporou - matka věděla, že průběh předávání bude zaznamenán a nemusela se tolik obávat slovního napadání otce, na které byla, dle svých slov, v minulosti zvyklá. Rovněž matka cítila, že zodpovědnost k předání Tomáše není jen na ní samotné, ale i na otci a za přítomnosti odborné pracovnice měla jistotu, že v případě, kdy Tomáš bude odmítat k otci odejít, může matka požádat pracovníci o doporučení, jak postupovat dále.

Otec i partnerka se k přítomnosti odborné pracovnice stavěli po celou dobu neutrálně.

5.2.4. Závěr

V této případové studii bylo zachyceno, jak může být asistované předávání užitečné nejen pro dítě, ale i pro jednoho či oba z rodičů. I to může být funkce asistovaného předávání.

Rovněž bylo možné pozorovat, jak se výpovědi obou rodičů o situaci, která předcházela asistovanému předávání, liší. To není neobvyklé a nelze se tomu divit - oba rodiče mohou být skutečně přesvědčeni o své pravdě a o tom, jak se události v jejich životě udály. Není důležité najít pravdu. Cílem je vytvořit bezpečné prostředí k předání pro děti, ideálně i pro rodiče.

Otec uvedl, že Tomáš byl při prvním předání ve stresu z přítomnosti odborné pracovnice. Ačkoliv odborná pracovnice tuto změnu nepozorovala, otec mohl mít skutečně pravdu. Je proto vždy lepší seznámit děti s přítomností odborného pracovníka u předávání v předstihu, což může být ještě předtím, než odborný pracovník poprvé rodinu navštíví.

Je možné pozorovat, jak se Tomášovo rozhodnutí, neodejít k otci, plynule změnilo. Ačkoliv druhý rodič si může velmi přát, aby k němu dítě při předávání odešlo, z vlastní zkušenosti mohou říci, že se nevyplácí vyvíjet na dítě nátlak. Dítě samo může postupem

času změnit názor, rovněž situace se přirozeně vyvíjí. Ani odborný pracovník není na místě předávání od toho, aby na dítě, které nechce jít k druhému rodiči, naléhal a nutil ho odejít. Rodiče i odborný pracovník však může dítě podpořit v rozhodnutí odejít, nebo ho naopak motivovat, pokud dítě ještě takto rozhodnuté není.

5.3. Kazuistika 3.

Konflikt rodičů u předávání dítěte - Lenka a Natálie

V třetí případové studii to byl otec, kdo vyhledal službu AP, když byla soudem nařízena střídavá péče rodičů o obě dcery a následně to byla matka, která v objednávání služeb AP pokračovala.

5.3.1. Anamnéza

Otec a matka Lenky a Natálie se znali od dětství - seznámili se na základní škole. Partnerský vztah navázali, když oba dokončili střední školu. Svatba byla o téměř deset let později a několik let po svatbě se jim narodila první dcera, Lenka – dle matčiny slov vymodlené dítě. Do té doby byla matka zvyklá být samostatná a nezávislá, s dobře placenou prací a širokým okruhem přátel. Po narození Lenky však začal otec o všem rozhodovat – dle slov matky otec matku kontroloval, jak na mateřské tráví čas, s kým se stýká a nenechával matce prostor pro ni samotnou. To byl počátek hádek a konfliktů, které začaly mezi rodiči vznikat. Matka byla po celém dni s dcerou unavená a v noci musela k dceři vstávat. Otec vyvolával hádky s pravidelností právě večer, kdy byla matka unavená a chtěla spát. Matka popisuje, že na počátku konfliktů se snažila o přiměřenost, otec ji ale nenechal odejít z místnosti a bránil jí v odchodu všemi možnými způsoby, včetně fyzického násilí. Matka popisuje, že ji otec držel za vlasy, nebo s ní narážel o dveře.

Tři roky po narození Lenky se narodila její sestra, Natálie. Když bylo Lence pět let a Natálii dva roky, zamkl se s nimi po hádce otec v autě a odmítal je pustit ven, stejně jako odmítal pustit matku dovnitř do auta. Obě dívky byly, dle slov matky, vystrašené k smrti.

Po této události, kdy otec dcery z auta konečně pustil, sdělila matka otcí, že to je násilí a ohrožení. Matka otcí řekla, že buď nechá ji i dcery v poklidu, nebo na něj zavolá policii. Otec odjel svým vozem a celý rok rodinu nekontaktoval.

Zhruba po roce se však otec znovu ozval a tentokrát chtěl, aby opět mohl s matkou a dcerami bydlet. Když matka otcův požadavek odmítla, začal jí otec vyhrožovat a vydírat ji. Matka tedy nechala otce s ní a dcerami bydlet a násilí opět pokračovalo. Toho byla několikrát svědkem chůva dívek, která podala výpověď na policii, načež byl otec vykázán z bytu. Otec se s matkou ani dcerami opět nevidal a nekontaktoval je.

To stejné se opakovalo ještě jednou, dva roky po tomto incidentu. I tentokrát se otec choval vůči matce násilnický. Tentokrát si však matka nahrála, co jí otec říká, včetně otcova vyhrožování. Matka odešla bydlet i s dcerami na několik dní ke kamarádce, která matku podpořila. Mezitím podala matka TO na otce za domácí násilí a podala i návrh na rozvod. Když matka odjela o prázdninách s dcerami na dovolenou, otec za nimi přijel a nárokoval si dcery. S tím matka nesouhlasila a proto ji otec zbil - to matka dokumentuje fotkami s podlitinami a lékařskými zprávami. Soud poté vydal zákaz přiblížení otce k matce, k dětem i ke škole. Proti tomu se odvolal OSPOD, který otec povolal, ve svém předběžném opatření a v důsledku toho byl zákaz přiblížení otce k dětem a ke škole zrušený.

Otec vzal mezitím Lenku a na čtrnáct dní s ní odjel neznámo kam. Po jejich návratu OSPOD, který povolal otec, navrhl, že Lenka je již u otce zvyklá a že u něj má zůstat. Po týdnu stejný OSPOD navrhl, aby byly děti sloučeny a aby šla k otci i Natálka. Matka se odvolala a rodičům byla nařízena střídavá péče.

Matka popisuje, jak stresové pro ni i dcery předávání dětí je - matka před předáváním nespí, Lenka dělá chyby ve škole a již se tolik nesměje, mladší Natálka se vrací od otce vzteklá. Matka popisuje, že vždy trvá několik hodin, než se dcery po návratu od otce uvolní, někdy až druhý den. Matka popisuje, že když bylo předávání bez asistence odborného pracovníka, pouze za přítomnosti matčiny kamarádky, otec na matku znovu zaútočil a musela přijet i policie.

Otec o matce tvrdí, že je manipulativní a informace podává tak, jak je to pro ni výhodné. Otec říká, že matka měla milence a otec jí byl na obtíž, proto zaplatila chůvě, aby křivě vypověděla, že otec matku zbil. Otec měl dle svých slov s matkou dohodu o návštěvách a telefonátů dcerám. Matka nic z toho nedodržela a bránila kontaktu otce s dcerami. Matka měla dle otce přerušit i mediaci, na kterou chodili. Otec popírá, že by projevil vůči matce jakékoliv násilí. Naopak říká, že mu dělá matka dětí ze života peklo, obviňuje ho z týrání, domácího násilí a celkově, že si matka vymýšlí všechno možné. Proto se otec nesmí přiblížit k matčinu bydlišti. Byl to otec, kdo objednal službu asistovaného předávání - z důvodu obav, že matka bude u předávání vyvolávat konflikty a vymýšlet si věci.

5.3.2. Katamnéza

Ačkoliv původním objednavatelem služby byl otec, po několika předáváních začala službu objednávat a hradit matka. Během jednotlivých předání docházelo ke konfliktům mezi rodiči na základě různých podnětů. Otec již při druhém asistovaném předávání opakovaně vyslovoval nesouhlas s přítomností pracovníc s odůvodněním, že přítomnost pracovníc jeho i dcery stresuje. Odborná pracovníce do samotného předání nevstupovala a pouze monitorovala situaci. Stejně tak otec opakovaně vyslovil nesouhlas s matčíným nahrávacím zařízením, které matka u předávání použila, ačkoliv i otec si průběh asistovaného předávání často nahrával.

Za první rok, kdy bylo předávání dívek monitorované, nedošlo ke zlepšení komunikace mezi rodiči. Komunikace mezi rodiči se naopak zhoršila. Ve většině případů se nejednalo o účelnou komunikaci - otec pouze opakoval svá stanoviska, aniž by vyčkal odpovědi matky. Otec často užíval rázného tónu, případně zvyšoval hlas. Časté bylo i narušování osobního prostoru matky ze strany otce. Ačkoliv nedošlo za dobu předávání k fyzickému napadení, situace se nijak nestabilizovala.

Otec opakovaně vyjadřoval svůj nesouhlas s přítomností a činností pracovníc specializovaného pracoviště - jako důvody uváděl stresovou zátěž, ovlivňující jeho i dcery. Matka naopak vnímala monitorování při předávání jako nutnost. Stejně tak byla nutná přítomnost odborné pracovníce i dle specializovaného pracoviště, vzhledem k agresivním výstupům otce a násilí ve vztahové anamnéze. Matka zrušení monitorování a asistovaného předávání zásadně odmítala.

V druhém roce bylo konfliktů méně, než v roce prvním. Otec byl při předávání méně konfliktní, již slovně neútočil na pracovníce nebo matku v takové míře, jak tomu bylo na počátku. Soud na konci druhého roku rozhodl o výhradní péči matky. Doručením tohoto rozsudku pominuly důvody pro monitorované předávání.

5.3.3. Analýza a interpretace

Opět je rozdílný popis situace, která předcházela monitorovanému předávání, z rozhovoru s matkou a z rozhovoru s otcem.

V této kazuistice to byl nejprve otec, který službu AP zajistil a poté to byla matka, která se službu rozhodla nadále zajišťovat poté, kdy již otec zájem o službu AP neměl. I tak se klienti občas rozhodují. Může se tak stát například v situaci, kdy rodič zkušeností AP zjistí, jaké jsou výhody monitorovaného předávání - menší zátěž na děti i rodiče, stabilita, podpora. Tak tomu bylo i v tomto případě, kdy matka zajistila službu proto, že pro ní bylo AP bezpečnější a komfortnější. Nemusela se již tolik obávat otce dětí při předání.

Nabízí se řada možností, jak lze interpretovat otcovu razantní změnu v požadavku přítomnosti odborné pracovnice při předání. Otec sám uvádí, že pro něj i dcery byla přítomnost odborné pracovnice stresující. Odborná pracovnice však nečinila nic, čím by do předávání zasahovala a dokud to bylo možné, zůstávala pouze pozorovatelem. Stres z předávání byl na otci dříve pozorovatelný ve chvíli, kdy otec vyvolával konflikt s pracovníci specializovaného pracoviště či s matkou. Naopak dívky působily před odbornou pracovníci, např. při čekání s matkou a pracovníci na předání, klidně a bez pozorovatelných známek stresu či úzkosti. Úzkost byla na dívkách pozorovatelná ve chvíli, kdy docházelo k interakcím mezi matkou a otcem a při samotném předávání, kdy dívky přecházely od jednoho rodiče k druhému.

5.3.4. Závěr

Na tomto případě bylo možné pozorovat, že při asistovaném předávání nedochází pouze ke konfliktům rodičů k sobě navzájem (případně ke konfliktu rodič - dítě). V případě předávání Lenky a Natálie bylo možné pozorovat i konflikt otce vůči odborné pracovníci. Odborný pracovník působí jako zeď, na kterou rodič obrací svůj hněv na druhého rodiče. I to může být jednou z funkcí AP - je výhodnější, pokud rodič obrací svůj hněv na odborného pracovníka, než pokud obrací tento hněv na druhého rodiče, případně na dítě. Obecně však lze říci, že není při předávání vhodná jakákoliv forma agrese, ať vůči druhému rodiči nebo dítěti, tak ani vůči odbornému pracovníkovi.

Jelikož se tato forma předání neprokázala jako vhodná a ani míra konfliktů při asistovaném předávání se neredukovala, specializované pracoviště doporučilo upravit předávání, např. prostřednictvím školního zařízení, kde by spolu rodiče vzájemně nepřišli

do kontaktu. Účelná by byla i komunikační tabulka, kterou by si rodiče posílali den před samotným předáváním, aby se tak samotné předávání zkrátilo jen na nutnou dobu a aby bylo zamezeno konfliktům i stresu jak pro dcery, tak pro oba rodiče. Otec však všechny návrhy specializovaného pracoviště odmítl.

AP bylo ukončené doručením rozsudku o výhradní péči matky. Tím se frekvence předávání dívek otci znatelně snížila a matka se rozhodla pro předávání dívek otci již bez odborného pracovníka, za podpory své rodiny.

6. DISKUZE

6.1. Analýza

Lze pozorovat, že výpovědi rodičů jsou často rozdílné - každý z nich má na věc jiný náhled, jinak si pamatuje společnou minulost i události, které se ve vztahu partnerů k sobě navzájem, ale i ve vztahu k dítěti odehrály. Nelze zkoumat, či verze příběhu je pravdivá - je ale zajímavé pozorovat, jak odlišné mohou být příběhy lidí, kteří prožívali stejnou situaci.

Opakují se psychosomatické obtíže dětí - děti jsou vůči svým rodičům citlivé a negativní situace se mohou projevit na jejich psychickém i zdravotním stavu. Je vhodné tyto obtíže včas diagnostikovat a zajistit kroky, které odstraní původce těchto obtíží, např. stres dítěte z konfliktu u předávání.

Při realizaci AP záleží na metodách specializovaného pracoviště i na samotném odborném pracovníkovi, v jaké míře bude u předávání na rodiče působit. Úkolem odborného pracovníka je, aby pečlivě vyhodnotil situaci u předávání. Pokud je situace klidná a pro dítě bezpečná, je vhodné, aby odborný pracovník byl pouze pasivním pozorovatelem a nechal kompetence v rukou rodičů či osob, které dítě předávají a přebírají. Pokud je situace konfliktní, musí být odborný pracovník připravený v případě potřeby zasáhnout. Pracovník musí vždy vyhodnotit situaci a zvolit vhodnou funkci AP - sociálně diagnostickou nebo sociálně-terapeutickou.

3.2. Závěr výzkumu - výstupy

Ve čtvrté kapitole práce jsem položila otázky, které nyní mohu za použití analýzy a dat, která jsem shromáždila v kazuistikách, zodpovědět.

Jako výzkumnou otázku jsem v praktické části položila tuto otázku:

„Vede služba asistovaného předávání ke klidnějšímu průběhu předávání?“

V prvním případě Petra a jeho rodiny nebylo předávání klidnější. Na Petrovi bylo znát při každém kontaktu s otcem velké vypjetí a vždy téměř totožné úsilí, které vkládal do své snahy zabránit kontaktu s otcem. Lze však říci, že předávání bylo pro Petra bezpečnější - přítomností odborného pracovníka, který po zhodnocení velkého vypjetí chlapce doporučil ukončení předávání, oproti tomu, kdy ve školce trvalo předávání bez rozdílu vypjetí chlapce mnohem déle.

V druhém případě bylo AP postupem času klidnější - Tomáš již sám k otci odcházel, když byl rozhodnutý k němu odejít a předávání tak probíhalo v poklidné atmosféře.

Ve třetí případové studii konflikty vyvolávané otcem zůstávaly, ale byly směřované směrem k odborné pracovníci. AP tak bylo pro matku i dcery bezpečnější, protože velká část slovních útoků otce nebyla směřována přímo k matce. K fyzickému napadení za celou dobu AP v této rodině nedošlo a proto lze průběh předávání hodnotit jako klidnější.

Odpověď na tuto otázku lze shrnout tak, že klidnou atmosféru při předávání je velmi těžké ovlivnit a často je tato atmosféra klidu výsledkem až stabilního průběhu předávání, které je díky AP zajištěno. Lépe lze přítomností odborného pracovníka ovlivnit bezpečí předávání, které je zároveň důležitější a přínosnější.

Zodpovědět lze i jednotlivé podotázky:

Vnímá rodič, který má dítě ve své péči větší jistotu při asistovaném předávání?

Ve všech třech těchto případech byla alespoň pro jednoho rodiče zajištěna větší jistota při AP. Ve prvním a druhém případě se jednalo o rodiče, který měl dítě ve své péči, v případě třetím to byla matka - primární pečovatel, pro kterou představovala přítomnost odborné pracovníce při AP větší jistotu.

Vnímá druhý rodič, který přebírá dítě větší jistotu při asistovaném předávání?

V kazuistikách rodičů, kteří přebírali dítě a nejednalo se o primární pečovatele dětí, nevypověděli rodiče, že by přítomnost odborného pracovníka byla pro ně větší jistotou při AP.

Vnímá dítě větší jistotu při asistovaném předávání?

V kazuistikách, které jsou v této práci, nevypověděly děti, že by vnímaly větší jistotu při asistovaném předávání.

3.3. Ověření hypotéz

Hypotéza 1.: Předpokládám, že dítě je při předávání, kdy je přítomen odborný pracovník, vystavené menší psychické zátěži, než při předávání, kdy odborný pracovník přítomen není.

Psychická zátěž, které je dítě vystaveno záleží vždy primárně na konkrétní rodině a účastnících předávání. Odborný pracovník může částečně, ale ne zcela ovlivnit chování účastníků a tak i při AP může docházet k psychické zátěži dětí, jak tomu bylo v prvním i třetím případě. Ve druhém případě byl naopak vidět pokrok při dlouhodobém AP a zátěž na obě děti tak byla menší, jelikož rodiče byli schopni poskytnout svým dětem co nejlepší podmínky k jejich předání. Bohužel, ani v prvním, ani v druhém případě psychická zátěž na děti nevymizela a pro děti byla zátěž stále velká. **Tato hypotéza je neplatná.**

Hypotéza 2.: Domnívám se, že při předávání dítěte, kdy je přítomen odborný pracovník, vzniká méně konfliktů a atmosféra je méně vypjatá, než při předávání, kdy odborný pracovník přítomný není.

Jak je již psáno výše, z případových studií lze analyzovat, že míra konfliktů není vždy nižší u AP než v případě, kdy odborný pracovník přítomen není. Konflikty mohou být jiné, méně intenzivní či se může časem jejich frekvence snížit, to záleží vždy na konkrétní rodině. Ani atmosféra není nutně méně vypjatá, pokud je předávání přítomen odborný pracovník. Rodiče stále mohou vyvolávat konflikty a být k sobě navzájem hostilní, jako tomu je i v kazuistikách, které jsou obsahem této práce. **Tato hypotéza je neplatná.**

ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo zpracování aktuální a komplexní práce o asistovaném předávání. Tato práce má funkci informační a může sloužit odborné i laické veřejnosti v orientaci v tématu. Ve své práci jsem teoreticky nastínila povahu asistovaného předávání a monitorování. Zároveň jsou v této práci popsány různé situace, kdy k asistovanému předávání a monitorování dochází. Uvedeny jsou i další teoretické souvislosti ve spojitosti s AP.

V praktické části jsem tyto skutečnosti ilustrovala kazuistikami klientů, kteří nástroj asistovaného předávání a monitorování využili. Vybrala jsem kazuistiky rodin, ve kterých dochází ke konfliktům při předávání dítěte. Ve třech komplexních kazuistikách je popsána anamnéza rodin a průběh AP. Následují interpretace a závěry.

Právě komplexní kazuistiky jsou hlavním přínosem této práce. Z těch vycházejí nové, zajímavé skutečnosti. Obě hypotézy, které jsem pro svůj výzkum určila, jsou neplatné. Výsledkem je zjištění, že ačkoliv přítomnost odborného pracovníka při předávání má obvykle pozitivní vliv na bezpečí dítěte při předávání, ani odborný pracovník nemůže ovlivnit atmosféru předávání a míru pohody dítěte při předávání více, než rodiče. AP tak může být podporou pro rodinu, nejdůležitějším faktorem je však konání rodičů, které má na dítě v důsledku největší vliv. Je třeba pamatovat, že AP, ačkoliv je bezesporu velmi užitečným nástrojem, není zárukou vyřešení komplikované situace v rodině a je vhodné využít AP jako nástroj pomoci, nikoliv však jako jediný nástroj, který rodina ke stabilizaci situace využije. Mediace, která je popsána na konci druhé kapitoly této práce, je vhodným nástrojem pro kombinaci s AP. Tyto nástroje, společně s úsilím rodičů, mohou přispět ke stabilizaci situace i zmírnění konfliktů mezi rodiči. Důsledkem je bezpečnější prostředí nejen pro děti, ale i pro rodiče samotné.

Doufám, že práce bude dobře sloužit jako informační zdroj pro všechny, kteří se zajímají o asistované předávání.

Seznam použité literatury

Tištěné monografie

1. BRZOBOHATÝ, Robin, 2015. *Asistovaný styk a podporované setkávání*. In. Oldřich MATOUŠEK, ed. *Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0968-3.
2. JANOTOVÁ, Magda, 2014. *Mediace*. Praha: Ústav práva a právní vědy. Právo a management. ISBN 978-80-87974-07-0.
3. MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7.
4. MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-368-0.
5. PLAMÍNEK, Jiří, 1994. *Řešení konfliktů a umění rozhodovat*. Praha: Argo. ISBN 80-857-9414-4.
6. POTOČKOVÁ, Dana, 2013. *Nejlepší je domluvit se aneb průvodce mediačním procesem*. Praha: Alfom. ISBN 978-80-87785-00-3.
7. ŽIAKOVÁ, Katarina et al. *Ošetrovatel'stvo: teoria a vedecký výskum*. Druhé, přepracované vydání. Martin: Osveta, 2009, s. 264 - 266. ISBN 80-8063-304-2.

Internetové zdroje

1. ADRA. *Dětské krizové centrum* [online]. [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: <https://www.adra.cz/pomoc-v-cr/poradna-hradec-kralove/detske-krizove-centrum>
2. ARCIDIECÉZNÍ CHARITA PRAHA. *Asistované předávání nezletilého dítěte mezi rodiči* [online]. [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: <http://praha.charita.cz/sluzby/magdala/aktualne/asistovane-predavani-nezletileho-ditete-mez-rodici/>
3. Area Fausta. *Poskytované služby* [online], [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: <http://www.areafausta.cz/index.php/poskytovane-sluzby>
4. Bezesporu.cz. *Komu jsou určeny asistované služby* [online], [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: <http://www.bezesporu.cz/asistovane-sluzby/pro-koho.html>

5. CENTRUM LABYRINT z.s. *ASISTOVANÉ PŘEDÁVÁNÍ DÍTĚTE MEZI RODIČI* [online]. [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: <https://www.centrumlabyrinth.cz/pro-rodinu/asistovane-predavani/>
6. Diakonie. *Asistovaný kontakt a asistované předávání* [online]. [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: <https://rodina.diakonie.cz/nase-sluzby/vztahy-asistovany-kontakt/>
7. Emcéčko. *Rodinné centrum* [online]. [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: https://www.mcvalmez.cz/rodinne-centrum/newsbcm_26402/20/
8. FAMILY COURT OF AUSTRALIA. *A guideline for Family Law Courts and Childrens Contact Services* [online]. 2007 [cit. 2018-05-13]. Dostupné z: <http://www.familycourt.gov.au/wps/wcm/connect/fcoaweb/reports-and-publications/publications/family+violence/a-guideline-for-family-law-courts-and-childrens-contact-services>
9. Fond ohrožených dětí pobočka Zlín. *Asistovaná setkání rodiče s dítětem, asistovaná předání* [online]. [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: <https://zlinfod.webnode.cz/asistovana-setkani-rodice-s-ditetem-asistovana-predani/>
10. JIHOČESKÁ ROZVOJOVÁ. *Asistované předá(vá)ní* [online]. [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: <http://www.jihoceskarozvojova.cz/jihoceska-rozvojova/naproti-rodine/informace-pro-ospod/asistovane-predavani.html>
11. KROK. *Asistence při předávání dítěte* [online]. [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: <http://www.oskrok.cz/sluzby/agentura-pro-obcany/socialne-aktivizacni-sluzby-pro-rodiny-s-detmi/asistence-pri-predavani-ditete>
12. Mikuláš 365, o.p.s., *Předávání dětí a styk s dětmi za podpory asistenta* [online]. [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: <https://www.mikulasops.cz/sluzby/>
13. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Činnost MPSV v oblasti sociálně-právní ochrany dětí* [online]. [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/19923>
14. Náruč dětem, z. s. *Asistovaný kontakt* [online]. [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: <http://www.narucdetem.cz/co-delame/asistovany-kontakt>
15. National Association of Child Contact Centres. *Handover* [online]. 2018 [cit. 2018-05-13]. Dostupné z: <https://nacc.org.uk/help-for-adults/types-of-contact/handover>
16. Paventia z.s. *Asistované předávání* [online]. [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: <https://www.paventia.cz/sluzby-paventia-z-s/asistovany-kontakt-a-poradenstvi/asistovane-predavani/>
17. Pexeso. *ASISTOVANÉ PŘEDÁVÁNÍ DĚTÍ MEZI RODIČI PO JEJICH ROZCHODU* [online]. [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: <http://www.pexeso.org/cz/poradny-pro-rodinu/asistovane-predavani.html>

18. Podpora rodin. *ASISTOVANÉ PŘEDÁVÁNÍ* [online]. [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: <http://podporarodin.krumlov.cz/w/asistovane-predavani-187/>
19. PorCeTa, o.p.s. *ASISTOVANÉ KONTAKTY* [online]. [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: <http://www.porceta.cz/asistovane-kontakt/>
20. Pro Dialog. *Asistované předávání dětí mezi rodiči* [online]. [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: <https://www.prodialogforum.cz/nabizime/asistovane-predavani/>
21. RC RADOST O.P.S. *O NÁS* [online], [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: <http://www.rcradost.cz/2-O-nas>
22. SKŘIVÁNKOVÁ, Magdaléna, 2017. *Asistovaný styk rodičů s dětmi jako nástroj pomoci v předrozvodových, rozvodových a porozvodových situacích.*
23. SPIRÁLA. *Asistovaný kontakt* [online]. [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: http://www.spirala-ul.cz/wp/?page_id=1110
24. Spondea o.p.s. *Asistované kontakty a předávání* [online]. [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: <https://www.spondea.cz/asistovane-kontakty/>
25. Temperi o.p.s. *Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi* [online]. [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: <http://www.tempericb.cz/socialni-sluzby/temperi-socialni-rehabilitace-rodiny-detmi/>
26. TOMEŠOVÁ, Jana. *Srovnání právní úpravy manželství a nesezdaného soužití – I. díl, rodičovství* [online]. Právní prostor [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/srovnani-pravni-upravy-manzelstvi-a-nesezdaneho-souziti-i-dil-rodicovstvi>
27. VZÁJEMNÉ SOUŽITÍ Obecně prospěšná společnost. *Asistované kontakty a předávání* [online]. [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: <https://www.vzajemnesouziti.cz/asistovane-kontakty>
28. Zlínský kraj. *PRÁVA A POVINNOSTI PRACOVNÍKŮ ORGÁNŮ SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY* [online]. [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: <https://www.kr-zlinsky.cz/prava-a-povinnosti-pracovniku-organu-socialne-pravni-ochrany-cl-1942.html>

Legislativní dokumenty

1. Úmluva o právech dítěte. 1991. Brno.
2. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, Průběh řízení, § 110, 111
3. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, Důkazní prostředky, § 125
4. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí

5. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, § 337
6. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, Rozvod manželství, § 755
7. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, Souhlas rodičů, § 820
8. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, Obecná ustanovení, § 855
9. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, Rodičovská zodpovědnost, § 865, 866
10. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, Výkon rodičovské odpovědnosti po rozvodu manželství, § 907
11. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, Výkon povinností a práv rodičů, kteří žijí odděleně, § 908
12. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, Vztahy mezi dítětem a jinými příbuznými, § 927
13. Zákon č. 202/2012 Sb. o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci)

Příloha 1.

Seznam vybraných poskytovatelů asistovaného předávání v ČR

Poskytovatelé v ČR, kteří na svých webových stránkách uvádějí, že poskytují AP. U poskytovatelů jsou uvedeny údaje o AP, pokud jsou na webových stránkách k dispozici.

1. Adra

„Posláním Dětského krizového centra (DKC) je poskytování pomoci dětem a mládeži od 7 - 18 let během závažných krizových životních situací.

Cílem je aktivovat síly a zdroje dítěte, jeho rodiny, popř. i širšího okolí, tak aby dítě mohlo dál zůstat, žít a růst v svém přirozeném prostředí.

Pokud v rodinném systému, navzdory snaze pracovníků, přetrvávají podmínky nebezpečí ohrožující zdravý vývoj dítěte, pak je cílem jednat ve prospěch dítěte, chránit osobnost, zajistit jeho práva a zájmy.“ (Adra, 2014)

2. Area Fausta

„Předávání dítěte ke kontaktu s druhým rodičem může být náročné pro všechny zúčastněné. Přítomnost další osoby může dle našich zkušeností situaci zklidnit. Předávání je možné realizovat na našem pracovišti nebo v terénu (v místě bydliště rodiče, na místě předem domluveném rodiči). O průběhu předávání dítěte vyhotovujeme zprávu (do sedmi pracovních dnů od realizace služby).

Podle našich zkušeností je lepší, aby druhý rodič o monitorování předávání věděl předem. Při úvodní konzultaci předáváme informace pro druhého rodiče a je na klientovi, jakou formou a zdali mu je dodá.

Před začátkem monitorování předávání se náš konzultant/konzultantka vždy představí, předá druhému rodiči kontakt a nabídne mu, aby se objednal na úvodní schůzku.

Někdy je předávání dítěte ke kontaktu s druhým rodičem velmi náročné. Naši konzultanti mohou například doporučit, aby bylo ukončeno, případně, aby se do budoucna zvolily jiné metody předávání dítěte (v dětském koutku, na hřišti apod.). Pokud dítě neodejde s rodičem do cca 20 minut, dle našich zkušeností a v zájmu dítěte je lepší předávání ukončit a domluvit se na jiné formě spolupráce či kontaktu s dítětem.“ (Area Fausta)

3. Bezesporu

„Asistované služby mohou využít: rodiče, kteří mají problém spolu komunikovat při návštěvách, styku či předávání dítěte...

Příklady asistovaných služeb z praxe: asistované předávání dětí při návštěvě u rodiče...

Úkolem asistenta není poskytovat právní pomoc, ale psychickou a komunikační podporu, zajistit bezpečné prostředí pro klienta/klienty.“ (Bezesporu.cz)

4. Centrum Labyrint z. s.

„Jedná se o předávání dítěte tomu rodiči, se kterým má dítě určený styk (soudně nebo dohodou) a to v případech, kdy nelze zajistit, aby si rodič dítě vyzvedával v místě bydliště nebo na veřejném místě a dále v případech, kdy by mohlo docházet ke slovnímu napadání jednoho z rodičů nebo rodičů navzájem.

Předávání probíhá v prostorách naší provozovny či na jiném neutrálním místě dle domluvy za přítomnosti odborného pracovníka naší organizace.

Předávání mohou navazovat na předchozí asistovaná setkávání. Rodič, který se dříve s dítětem setkával, si ho nyní pouze přebírá za přítomnosti odborného pracovníka, aby se tak předcházelo případným konfliktům mezi rodiči nebo úzkosti dítěte, pokud má stále obavy s rodičem samo odcházet. S rodiči je sepsána nová smlouva o realizaci asistovaných předávání, stanovena pravidla, počet a časový harmonogram předání.

Asistovaná předávání mohou probíhat na základě žádosti rodičů, doporučení sociální pracovnice nebo soudu, a to i bez předchozích setkávání. S rodiči je sepsána smlouva a stanovena pravidla, kterými se předávání řídí.

V krajním případě mohou být předávání nařízena soudně.“ (Centrum Labyrint z.s., 2015)

5. Diakonie

„Asistovaný kontakt pomáhá dětem k navázání nebo upevňování kontaktu se svým rodičem (blízkou osobou) za pomoci odborníka.

Vztah rodiče a dítěte může být narušen v souvislosti s narušením vztahu mezi rodiči jako partnery. Asistovaný kontakt bývá obvykle doporučen pracovníkem OSPOD, je součástí rozhodnutí soudu nebo výsledkem dohody obou rodičů.

Rodiče mají právo pečovat a vychovávat svoje dítě, není-li tato odpovědnost soudně omezena. Dítě má právo na kontakt s oběma rodiči. Zájem dítěte musí být předním hlediskem při realizaci kontaktu!

Úkolem pracovníka je připravit dítě a rodiče na setkání, vytvořit bezpečné prostředí, být přítomen na setkání, vyhodnocovat přínos a rizika kontaktu s ohledem na stav dítěte a pomáhat stanovovat další kroky.

Asistovaný kontakt a asistované předávání realizujeme formou ambulantní i terénní.“ (Diakonie, 2018)

6. Emcéčko

„Asistence při setkávání rodiče s dítětem (dětmi) je poskytována v situaci, kdy z různých důvodů nedochází k pravidelnému či bezpečnému kontaktu dítěte s jedním z rodičů. Cílem je vytvořit pro dítě co možná nejpřirozenější, klidný, nezatěžující a bezpečný způsob přechodu od jednoho rodiče k druhému.“ (Emcéčko, 2012)

7. Fond ohrožených dětí

„Asistence při setkání rodiče s dítětem (dětmi) je forma podpory rodiny v situaci, kdy z různých důvodů nedochází k pravidelnému či bezpečnému kontaktu dítěte s jedním z rodičů. Asistence může být poskytována v průběhu celé doby kontaktu rodiče s dítětem, ale rovněž může být poskytnuta pouze při předávání dítěte. Cílem je vytvořit pro dítě co možná nejpřirozenější, klidný a nezatěžující způsob přechodu od jednoho rodiče k druhému.“ (Fond ohrožených dětí pobočka Zlín, 2011)

8. Jihočeská rozvojová o. p. s.

„Asistované předávání je služba, v rámci které je možné uskutečnit předání dítěte mezi rozvedenými rodiči (či jinými osobami dítěti blízkými) za přítomnosti odborníka. Cílem je vytvořit pro dítě co možná nejpřirozenější, klidný a nezatěžující způsob přechodu mezi dospělými. ... Předávání je vždy přítomen odborník, který hlídá zejména bezpečí dítěte. Je tzv. patronem, že se při předávání nebude dít nic, co by mohlo dítě ohrožovat (kam je možné zařadit např. slovní agrese mezi rodiči aj.).“ (Jihočeská rozvojová, 2018)

9. Magdala

„Asistované předávání dítěte (dále „ASP“) je služba, při níž si rodiče za přítomnosti pracovníků předávají dítě mezi sebou. Ke službě přicházejí rodiče nejčastěji na doporučení pracovníků sociálně-právní ochrany dítěte, případně soudu. Rodičům v některých náročných situacích nejde bez pomoci asistence zajistit dítěti klidné a bezpečné podmínky pro předání dítěte mezi sebou. Rádi rodiče naučíme poklidné předání a vítáme, pokud přicházejí z vlastního rozhodnutí sami. ... Cílem služby je zajistit zázemí pro předání dítěte mezi rodiči klidným, nenásilným způsobem v bezpečném prostředí Poradny Magdala, aby byl zachován a pokračoval vztah mezi dítěti nejbližšími lidmi, kterými jsou maminka a tatínek. Po celý proces ASP dítě ochraňujeme před možným nelaskavým chováním rodičů, které by nebylo pro dítě vhodné. V Poradně Magdala vnímáme širší rodinný kontext, vidíme situaci rodiny s dítětem očima dítěte a pečlivě nasloucháme tomu, co dítě sděluje a co se děje v dětském srdíčku. Zajistíme nekonfliktní průběh předávání nezletilého dítěte. Dítě laskavě a přátelsky podporujeme, aby se mohlo vyjádřit a projevit své city k mamince a k tatínkovi. Děti byly často vystaveny mimořádně náročným situacím, zažívaly v rodinách konfliktní jednání, domácí násilí, případně zneužívání, kterých byly svědky nebo dokonce oběťmi.“ (Charita Česká republika, 2018)

10. Mikuláš 365, o. p. s.

„Cílem služby je vytvořit podmínky pro bezkonfliktní předání dětí nebo čas setkání rodiče s dětmi, které žijí s bývalým partnerem/partnerkou. Službu poskytujeme v Praze, a to jak v našich prostorách, tak mimo ně. Asistence je možná i po pracovní době a o víkendech.“ (Mikuláš 365, o.p.s.)

11. Náruč dětem, z. s.

„Náruč dětem, z.s. nabízí profesionální služby zaměřené na podporu kontaktu rodiče s dítětem v průběhu rozchodu nebo po něm, a to přímou osobní asistencí odborných pracovníků v následujících situacích: složitá, komplikovaná komunikace mezi rodiči, strach dítěte z kontaktu s jedním z rodičů, obavy rodičů ze vzájemných reakcí při styku s dítětem, dítě se brání kontaktu s jedním z rodičů nebo situaci kolem rozchodu rodičů emočně nezvládá, rodina potřebuje ke kontaktu a komunikaci asistenci nezávislého prostředníka. ...

Cíl služby: podpora a umožnění snadnějšího průběhu setkání rodiče s dítětem, předcházení negativního postoje dítěte vůči rodiči, zmírnění obav rodičů ze vzájemného kontaktu, podpora vzájemné, bezpečné komunikace rodičů a dítěte, přispění ke zvládnutí složité rodinné situace, zastupování nejlepšího zájmu dítěte a zároveň práv rodičů.“ (Náruč dětem, z. s., 2018)

12. Občanské sdružení Krok

„Asistence probíhá, pokud nedochází k bezkonfliktnímu předávání dětí mezi rodiči. Asistence při předávání dítěte je službou, která hájí zájmy dítěte. Služba spočívá ve fyzické asistenci sociální pracovníce během předávání dítěte. Cílem služby je aby předání dítěte proběhlo pokud možno v klidu, aby si rodiče osvojili takové jednání, které konfliktu předchází. Nedílnou součástí služby je také aktivní spolupráce rodičů. Služba směřuje k postupnému samostatnému předávání dítěte mezi rodiči. Pokud mají rodiče potřebu věnovat se sporným otázkám mezi sebou navzájem, asistence směřuje k tomu, aby tak činili bez přítomnosti dítěte, v jiné době než je doba samotného předání.“ (KROK)

13. Paventia z. s.

„Asistované předání funguje na podobném principu jako asistovaný kontakt – setkávání. Jedná se o stav, kdy je dítě předáváno jedním rodičem či osobou pečující druhému rodiči či osobě pečující (či jinými osobami dítěti blízkými). Není časově tak náročné jako asistovaný kontakt. ... Cílem asistovaných předání je, aby byl dítěti poskytnut co nejprírozanější, klidný a nefrustrující způsob přechodu od jednoho rodiče k druhému nebo kontakt s jedním z nich. Dítěti by měla přítomnost odborníků pomoci se zvládnutím a vyrovnaním vztahových a emočních konfliktů a rodičům by měla poskytnout pomoc a podporu při prosazování jejich práv a hájení jejich zájmů.“ (Paventia z.s.)

14. Pexeso z.s.

„Cílem služby je vytvořit klidný a bezpečný prostor pro bezproblémové předávání dítěte od jednoho rodiče k druhému v případech, kdy jsou tato předávání ohrožena nedořešeným konfliktem mezi rodiči. Asistence může být poskytována na žádost rodičů nebo může být nařízena OSPOD (Orgán sociálně právní ochrany dítěte) či soudem. Před prvním asistovaným předáním proběhne úvodní schůzka rodičů se sociálním pracovníkem či psychologem, kde budou seznámeni s průběhem a pravidly, kterými se AP řídí.

Z každého asistovaného předávání je odbornou pracovnící vypracována zpráva o jeho průběhu. Komplexní zpráva se vydává pouze na žádost OSPODu.“ (Pexeso z.s., 2016)

15. PorCeTa o. p. s.

„Možnost kontaktů dítěte s druhým rodičem či předávání dítěte mezi rozvedenými rodiči za asistence odborného pracovníka.“ (PorCeTa o.p.s., 2017)

16. Pro Dialog z. s.

„Asistované předání (dále i ASP) je aktivitou, při které rodič, který má dítě ve své péči, předává za přítomnosti našich odborných pracovníků dítě druhému rodiči, se kterým tak může dítě samostatně strávit delší časový úsek (typicky celý den nebo víkend). Poté je dítě, opět s naší odbornou asistencí, předáno zpátky prvnímu rodiči. ASP způsob často navazuje na období, kdy se jeden rodič se svými dětmi pravidelně vídal formou Asistovaného setkávání a je připraven se o dítě postarat i bez asistence. Asistované předávání jsou vhodná rodiny v situaci: kdy jsou předávání dětí bez asistence vyhodnocena jako konfliktní a pro dítě zatěžující, kdy hrozí nebezpečí, že by dítě nebylo jedním nebo druhým rodičem řádně předáno/vráceno, kdy je pro jednoho z rodičů prozatím traumatizující vidět se nebo dokonce setkat s druhým z rodičů.“ (Pro Dialog, 2017)

17. RC Krumlík

„Jedná se o předávání dítěte rodiči, se kterým dítě nežije, či jiné osobě a to na základě soudního rozhodnutí či na základě dohody. Asistované předávání se využívá v těch případech, kdy nelze zajistit, aby si rodič dítě vyzvedával v místě bydliště nebo na jiném místě a to z různých důvodů - nedodržování dohod, slovní napadání, ad.

Asistované předávání může následovat po službě asistovaný kontakt dítěte s rodičem, nebo také zcela samostatně pokud se rodiče nedokáží na běžné předávání domluvit.

O tuto službu mohou požádat sami rodiče, či jí může doporučit OSPOD, případně nařídit soud.

Cílem je udržení kontaktů dětí s rodiči a zároveň podpora hledání řešení pro samostatné předávání bez nutnosti asistence.“ (Podpora rodin, 2015)

18. RC Radost

„Posláním Rodinného centra Radost je usilovat svou činností o posílení hodnoty rodiny, partnerství a úlohy rodičů. Podporujeme, povzbuzujeme a pomáháme zvládat aktuální i dlouhodobé těžkosti a krize v rodinách.“ (RC RADOST O.P.S.)

19. Spirála Ústí nad Labem

„Asistované předávání dítěte mezi rodiči – v případech, kdy má rodič stanoven kontakt s dítětem na celý den nebo na víkend apod. a kdy je předpoklad, že dítě k otci chce a s pobytem u otce není problém.“ (SPIRÁLA, 2018)

20. Spondea

„Co je asistované předávání? Předání dítěte/děti mezi rodiči za asistence odborného pracovníka organizace, probíhá v neutrálním a bezpečném prostředí organizace, možnost, jak předat dítě/děti druhému rodiči i v případě, kdy se rodiče nesmí potkat (soudní zákaz kontaktování mezi rodiči). ...

Asistovaným kontaktům a předáváním předchází informativní schůzka s rodiči, plánování spolupráce, seznámení s pravidly a sepsání smlouvy. Součástí služby je průběžná revize spolupráce s odbornými pracovníky, pravidelné konzultace s psychologem nebo sociálním pracovníkem, dle individuální domluvy také sociálně-právní a psychologické poradenství nebo rodinná mediace.“ (Spondea o.p.s., 2018)

21. Temperi o. p. s.

„Co nabízíme? Asistované předávání dětí po rozchodu rodičů včetně přípravy všech zúčastněných.“ (Temperi o.p.s., 2018)

22. Vzájemné soužití o. p. s.

„Hlavní cíl: poskytnout podporu a doprovázení jednomu s rodičů při předání dítěte. ...

Místo poskytování: Asistované předávání dle dohody a potřeby klientů a v rámci působnosti.“ (Vzájemné soužití o.p.s., 2018)